

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра «Менеджменту»**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення семінарських та практичних занять
з курсу «Економіка та фінанси підприємства»**

для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою
підготовки бакалавр
(назва рівня вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень))
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
(код і найменування спеціальності)
освітня програма (спеціалізація) «Регіональне управління»
(назва освітньої програми (спеціалізації))
інститут, факультет Економіко-гуманітарний інститут, Факультет
економіки і управління
(найменування інституту, факультету)
мова навчання державна

Методичні вказівки до проведення семінарських та практичних занять з дисципліни «Економіка та фінанси підприємства» для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» – Запоріжжя: НУЗП, 2020.– 97 с.

Укладач: к.е.н., доц., доц. каф. менеджменту І.А. Нечасва.

Затверджено на засіданні
кафедри менеджменту
Протокол № 9
від “ 29 ” квітня 2020 року

Схвалено методичною комісією ФЕУ
Протокол № 26
від “ 25 ” травня 2020 року

© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни			
		денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 8,0	Галузь знань <u>28 «Публічне управління та адміністрування»</u> (шифр і назва)	Нормативна			
Змістових модулів – 5	Спеціальність: <u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>	Рік підготовки:			
Індивідуальне науково-дослідне завдання - (назва)		2-й			
		Семестр		Семестр	
		3-й	4-й	3-й	4-й
Загальна кількість годин – 240 год.		Лекції		Лекції	
		30 год.	30 год.	6 год.	6 год.
		Практичні, семінарські		Практичні, семінарські	
	14 год.	14 год.	2 год.	2 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год. самостійної роботи здобувачів вищої освіти – 6 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Самостійна робота		Самостійна робота	
		76 год.	76 год.	112 год.	112 год.
		Вид контролю		Вид контролю	
		залік	екзамен	залік	екзамен
		Курсова робота		Курсова робота	
		4-й семестр		4-й семестр	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 35% / 65%.

для заочної форми навчання – 7% / 93%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти сучасного економічного мислення і системи спеціальних знань про базові поняття щодо господарсько-фінансової діяльності підприємства, змісту її окремих напрямів та їх взаємозв'язку, системи показників, що її характеризують.

Завданнями дисципліни є теоретична та практична підготовка здобувачів вищої освіти з таких питань:

- підприємство, як суб'єкт господарювання та основні напрями його господарсько-фінансової діяльності (операційна, інвестиційна, інноваційна, фінансова);
- методологічні та методичні засади планування діяльності підприємства;
- формування програми виробництва та її реалізації, визначення виробничої потужності підприємства;
- визначення складових ресурсного потенціалу підприємства та шляхи його ефективного використання;
- теоретичні засади формування й використання трудових ресурсів підприємства та системи їх матеріального стимулювання; методичні підходи до їх аналізу та планування;
- теоретичні засади формування й використання майнових ресурсів (активів) підприємства; методичні підходи до їх аналізу та планування;
- теоретичні засади формування й використання фінансових ресурсів (капіталу) підприємства; методичні підходи до їх аналізу та планування;
- механізм формування економічних результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- оцінка ефективності господарської діяльності та пошук шляхів її підвищення;
- конкурентоспроможність підприємства та методи її оцінки;
- механізм розвитку підприємства, запобігання кризових явищ та банкрутства; забезпечення економічної безпеки підприємства.

Компетентності та програмні результати навчання.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування компетентності та відповідних їм вмінь, якими мають володіти випускники галузі знань «Публічне управління і адміністрування» освітнього рівня «бакалавр» після вивчення навчальної дисципліни «Економіка та фінанси підприємств»:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність працювати в команді.

ЗК 7. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

Фахові компетентності:

СК 1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

СК2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

СК9. Здатність впроваджувати інноваційні технології.

СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

СК 11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

ПРН 14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

ПРН 15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

ПРН 16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин

Тема 1. Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці

Підприємство як суб'єкт господарювання, його місце в системі ринкових відносин.

Зовнішнє середовище функціонування підприємства, його характеристика.

Державний регуляторний механізм діяльності підприємства. Пряме державне регулювання діяльності підприємства, економічні важелі регулювання.

Види підприємства та їх класифікація. Об'єднання підприємств.

Напрями та види діяльності підприємства.

Тема 2. Планування діяльності підприємства

Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства. Поняття та види планів, систематизація планів підприємства.

Технологія планування діяльності підприємства.

Стратегічне планування діяльності підприємства.

Тактичне та оперативне планування.

Методи планування окремих показників господарсько-фінансової діяльності. Оцінка якості планів підприємства.

Змістовий модуль 2. Економічні основи виробничої діяльності підприємства

Тема 3. Економічна характеристика продукції підприємства

Загальна характеристика, систематизація та методи вимірювання продукції, що виробляє та реалізує підприємство.

Товарна політика підприємства і механізм її здійснення.

Формування асортименту товарів та управління ним.

Тема 4. Виробнича програма підприємства

Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства.

Інформаційне забезпечення обґрунтування виробничої програми підприємства.

Фактори, що визначають обсяги виробництва та реалізації продукції.

Ресурсне забезпечення виробничої програми підприємства.

Аналіз та планування обсягів реалізації продукції підприємства.
Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та сезонності реалізації продукції.

Резерви зростання обсягів виробництва та реалізації продукції.

Тема 5. Виробнича потужність підприємства

Поняття виробничої потужності підприємства, його структурних підрозділів, окремих ланок, основного виду обладнання.

Фонд часу роботи обладнання та методика його визначення.

Системи і методи визначення потужності підприємства.

Динамічні показники виробничої потужності.

Фактори, що впливають на ефективність використання виробничої потужності. їх класифікація і характеристика.

Резерви зростання виробничої потужності підприємства.

Змістовий модуль 3. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Тема 6. Ресурсний потенціал підприємства

Поняття та види економічних ресурсів.

Поняття потенціалу і ресурсного потенціалу підприємства.

Взаємозв'язок окремих елементів ресурсного потенціалу підприємства.

Чинники, що обумовлюють рівень використання ресурсного потенціалу.

Основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу підприємства.

Тема 7. Трудові ресурси підприємства

Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів.

Продуктивність праці робітників: поняття та методи оцінки.

Методи нормування витрат праці на підприємстві.

Форми мотивації праці робітників. Системи оплати праці та їх характеристика.

Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві.

Безтарифна система, її зміст та умови використання. Сутність контрактної форми оплати праці.

Форми додаткової заробітної плати, особливості їх застосування на підприємствах з різними формами власності. Форми та системи

преміювання на підприємстві. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності.

Методичні інструменти аналізу чисельності та фонду оплати праці підприємства.

Тема 8. Майнові ресурси (активи) підприємства

Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності.

Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства.

Сутність, класифікація та особливості відтворення основних засобів підприємства.

Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.

Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення.

Довгострокові фінансові інвестицій підприємства: поняття, класифікація, методи оцінки.

Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація.

Тема 9. Фінансові ресурси (капітал підприємства)

Фінансові ресурси підприємства: сутність, склад, класифікація та джерела формування.

Капітал як складова ресурсів підприємства. Класифікація капіталу підприємства.

Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.

Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.

Поняття структури та вартості капіталу підприємства.

Методичні інструменти аналізу капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи.

Планування обсягу і структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи.

Резерви зростання капіталу підприємства.

Змістовий модуль 4. Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства

Тема 10. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

Сутність понять витрати, поточні та капітальні витрати підприємства, виробнича собівартість продукції, послуг і робіт.

Класифікація поточних витрат. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки.

Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення.

Методичні інструменти аналізу поточних витрат підприємства.

Методи планування поточних витрат підприємства. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання.

Резерви раціоналізації поточних витрат підприємства.

Тема 11. Доходи та цінова політика підприємства

Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства.

Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства..

Цінова політика підприємства як фактор формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення.

Методичні інструменти та послідовність аналізу доходів підприємства.

Планування доходів підприємства: поняття, завдання і послідовність.

Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.

Тема 12. Фінансові результати діяльності підприємства

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства.

Сутність, функції та значення прибутку, джерела його утворення

Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають.

Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства.

Обґрунтування прибутку на плановий період: завдання та методичний інструментарій.

Резерви зростання прибутку підприємства: поняття, класифікація, методика оцінки.

Використання чистого прибутку підприємства.

Змістовий модуль 5. Інтегральна оцінка стану підприємства

Тема 13. Ефективність діяльності та методичні засади її

оцінки

Поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного показника і критерію оцінки діяльності підприємства. Види ефекту.

Ефективність діяльності підприємства: сутність та основні характеристики.

Особливості оцінки ефективності основних видів діяльності підприємства: операційної, інвестиційної та фінансової. Оцінка ефективності інвестиційних та інноваційних проєктів підприємства.

Методи інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємства.

Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тема 14. Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки

Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета і завдання його дослідження.

Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану підприємства

Сутність понять ліквідності та платоспроможності підприємства.

Сутність поняття фінансової стійкості підприємства.

Сутність рентабельності діяльності підприємства.

Комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства.

Інтегральна оцінка фінансово-майнового стану підприємства.

Послідовність етапів здійснення інтегральної оцінки фінансово-майнового стану підприємства.

Змістовий модуль 6. Розвиток підприємства та забезпечення його економічної безпеки

Тема 15. Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства. Трансформація (реструктуризація) підприємств у процесі розвитку

Поняття «розвиток»; його роль, місце і значення в господарській діяльності. Основні форми розвитку підприємства.

Концепції розвитку підприємств.

Сутнісна характеристика та організаційні форми трансформації підприємств (організацій) та об'єднань.

Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) трансформації підприємств.

Тема 16. Економічна безпека підприємства та його антикризова діяльність

Сутність і фази розгортання кризи.

Методичні підходи до визначення ймовірності кризи на підприємстві.

Цілі та форми санації. Відмітні особливості досудової та судової санації (фінансового оздоровлення). Зміст плану санації. Класифікація санаційних заходів.

Банкрутство підприємства як результат розвитку кризових явищ в його діяльності.

Загальна характеристика процесу ліквідації збанкрутілого суб'єкта господарювання.

Генезис формування та сучасне розуміння економічної безпеки підприємств, її місце і роль в системі управління підприємством.

Методи моніторингу економічної безпеки підприємства. Механізми забезпечення економічної безпеки підприємства.

3 Практичні (семінарські) заняття

3.1. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1. Підприємство в соціально-орієнтованій ринковій економіці

ПЛАН

1. Підприємство як суб'єкт господарювання, його місце в системі ринкових відносин. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин.

2. Організаційно-економічні умови функціонування підприємств. Поняття економічного суверенітету, самоокупності та самофінансування.

3. Зовнішнє середовище функціонування підприємства, його характеристика.

4. Ринок та його інфраструктура.

5. Державний регуляторний механізм діяльності підприємства. Пряме державне регулювання діяльності підприємства, економічні важелі регулювання.

6. Види підприємства та їх класифікація. Економічні особливості різних видів підприємств. Об'єднання підприємств.

7. Напрями та види діяльності підприємства, права в питаннях планування та розвитку, залучення та використання ресурсів, розпорядження прибутком.

8. Поняття та необхідність управління підприємством.

9. Суть і функції фінансів підприємства.

Мета заняття – визначити сутність, мету функціонування підприємств в соціально-орієнтованій ринковій економіці в залежності від сфери та виду діяльності.

Питання для обговорення

1. Назвіть основні економічні, організаційні та юридичні ознаки підприємств.

2. Від чого залежить вибір організаційно-правової форми підприємства?

3. Товариства: переваги та недоліки даної організаційно-правової форми підприємництва.

4. Розкрийте економічні особливості діяльності різних видів підприємств.

5. Що являє собою державне регулювання діяльності підприємства? Доведіть його доцільність або недоцільність у ринковій економіці.

6. Розкрийте механізм прямого державного регулювання діяльності підприємства.

7. Надайте характеристику непрямого регулювання діяльності підприємств державою.

8. Поясніть роль фінансів підприємства у структурі фінансових відносин суспільства.

9. Які економічні відносини підприємства належать до фінансових? Наведіть приклади.

10. Хто виконує фінансову роботу на підприємстві? Назвіть основні напрями діяльності фінансової служби підприємства.

Тести

1. *Не може бути об'єктом продажу:*

- а) Казенне підприємство.
- б) Комунальне підприємство.
- в) Приватне підприємство.

г) Спільне підприємство.

2. Підприємства можуть об'єднуватися в:

а) Асоціації, корпорації, консорціуми, концерни

б) Асоціації, консорціуми та командитні товариства.

в) Корпорації, акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю.

г) Корпорації, консорціуми, концерни, спільні підприємства.

3. Основною метою діяльності виробничо-комерційної фірми є:

а) випуск продукції;

б) захист соціальних інтересів персоналу фірми;

в) випуск продукції та надання послуг для одержання прибутку;

г) підвищення технічного рівня виробництва.

4. За правовим статутом та формою господарювання всі підприємства можна поділити на такі групи:

а) приватні, колективні, державні;

б) головні, дочірні, асоційовані, філіали;

в) кооперативні, орендні, господарські товариства;

г) немає правильної відповіді.

5. Основними документами, що регулюють діяльність підприємства в Україні, є:

а) Господарський Кодекс України;

б) статут;

в) ліцензія;

г) колективний договір;

6. Головне завдання підприємства в ринковій економіці полягає у:

а) задоволенні потреб ринку з метою одержання прибутку;

б) ефективному використанні основних фондів і оборотних засобів;

в) підвищенні продуктивності праці та ефективному використанні системи мотивації праці;

г) організації беззбиткової діяльності.

7. Основними ознаками, що відрізняють одну організаційно-правову форму від інших, є:

а) кількість учасників створюваного господарського суб'єкта;

б) галузь, в якій буде функціонувати створюваний господарський суб'єкт;

в) межі майнової відповідальності;

г) форма управління суб'єктом господарювання.

8. *Повне товариство – це:*

а) товариство, статутний фонд якого поділено на частки, визначені установчими документами; учасники такого товариства відповідають за його борги своїми внесками до статутного фонду, а коли сум бракує – додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі відносно внеску кожного учасника;

б) товариство, учасники якого поділяються на дві категорії: головні, які безпосередньо керують підприємством та несуть необмежену відповідальність, та командитні, які вкладають кошти в підприємство але безпосередньо не пов'язані з його діяльністю та їх відповідальність обмежується розміром вкладу;

в) товариство, учасники якого несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном;

г) товариство, статутний фонд якого поділено на частини, розмір яких визначається в установчих документах; власники цього товариства несуть відповідальність у межах їх внесків.

9. *Холдинг — це:*

а) суб'єкт господарювання, контрольним пакетом акцій якого володіє інша компанія;

б) окремі підрозділи в структурі підприємства, що виконують певні завдання;

в) компанія, що створюється для володіння контрольними пакетами акцій інших компаній з метою контролю та управління їхньою діяльністю.

10. *За чисельністю працюючих підприємства можна поділити на:*

а) мікро, малі, середні, великі;

б) унітарні, корпоративні;

в) колективні, приватні.

11. *Товариство, статутний фонд якого поділений на частки, і засновники якого несуть відповідальність у розмірі своїх внесків, називається:*

а) повним товариством;

б) товариством з додатковою відповідальністю;

в) командитним товариством;

г) товариством з обмеженою відповідальністю;

д) немає вірної відповіді.

12. За формами власності всі підприємства можна поділити на наступні групи:

- а) головні, дочірні, асоційовані, філіали;
- б) кооперативні, орендні, господарські товариства;
- в) концерни, консорціуми, холдингові компанії, корпорації;
- г) приватні, комунальні, державні.

13. Методи управління поділяються на:

- а) виробничо-технічні;
- б) організаційні;
- в) економічні;
- г) соціально-психологічні;
- д) ринкові.

14. Фінанси підприємств – це:

а) самостійна сфера фінансових відносин, яка має свої принципи функціонування та специфіку організації та реалізації притаманних фінансам функцій;

б) регульовані у визначеному правовому полі за допомогою спеціальних методів, прийомів та інструментарію потоки коштів через створювану на мікрорівні систему грошових фондів, які забезпечують процес підготовки виробництва, виготовлення і реалізації продукції, утворення виручки, доходу і прибутку та забезпечення виробничого і соціального розвитку;

в) економічні відносини, що пов'язані з рухом грошових потоків, формуванням, розподілом і використанням доходів і грошових фондів суб'єктів господарювання в процесі відтворення;

г) всі відповіді вірні.

15. Суть управлінської діяльності полягає у:

- а) залученні працівників до керівництва підприємством;
- б) впливу на процес шляхом прийняття рішень;
- в) використанні найновіших досягнень НТП в організації виробничих процесів;
- г) незаперечному виконанні доведених «згори» розпоряджень.

Практичне завдання

Заповніть таблицю

Форма власності	Організаційно-правова форма	Умови створення	Міра відповідальності	Інші особливості
1.	1.1			
	1.2			

	...			
2.	2.1			
	2.2			
	...			
3.	3.1			
	3.2			
	...			

3.2. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2. Планування діяльності підприємства

ПЛАН

1. Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства. Поняття та види планів, систематизація планів підприємства.

2. Технологія планування діяльності підприємства.

3. Стратегічне планування діяльності підприємства. Види стратегій діяльності. Вибір та розробка стратегії. Діагностика реалізації обраної стратегії.

4. Тактичне та оперативне планування. Система планів економічного та соціального розвитку підприємства.

5. Методи планування окремих показників господарсько-фінансової діяльності. Оцінка якості планів підприємства.

Мета заняття – навчитися використовувати системи та методи планування діяльності підприємства.

Питання для обговорення

1. Сутність планування як функції управління (визначення функції планування, основні етапи). Класифікація планів організації за критеріями: широти охопленої сфери; часового горизонту планування; ступенем конкретизації.

2. Зміст поняття “мета” в управлінні й основні вимоги до правильно сформульованих цілей. Класифікація цілей організації.

3. Визначення поняття “стратегія”. Характеристика основних елементів стратегії та рівні стратегій організацій.

4. Логіка процесу формування стратегії організації (основні етапи процесу формування стратегії і їх послідовність).

5. Характеристика поняття “місія організації”, вимоги до змісту правильно сформульованої місії.

6. Типи загальнокорпоративної стратегії. Варіанти загальнокорпоративної стратегії росту.

7. Характеристика стратегії контролю за витратами (принцип, на якому ґрунтується стратегія, практичні засоби реалізації, умови застосування).

8. Характеристика стратегії диференціації (принцип, на якому ґрунтується, перелік можливих унікальних властивостей продукції, умови ефективного застосування).

9. Характеристика стратегії фокусування (принцип, на якому ґрунтується, можливі варіанти реалізації).

10. Сутність прогнозування. Кількісні і якісні методи прогнозування.

Тести

1. Залежно від напрямів діяльності підприємства виділяють такі типи стратегій:

- а) Виробнича, фінансова, маркетингова.
- б) Перспективна, поточна.
- в) Стратегії використання матеріальних ресурсів, управління трудовими та фінансовими ресурсами.

г) Стратегія розширення, інвестиційна стратегія.

2. Сутність стратегічного планування полягає у:

а) Встановленні пріоритетів використання ресурсів для досягнення довгострокових цілей.

б) Поглинанні конкурентів.

в) Максимізації прибутку підприємства у поточному періоді.

г) Уточненні та конкретизації тактичних завдань.

3. Тактичне планування включає такі різновиди:

а) стратегічне планування;

б) поточне планування;

в) перспективне планування;

г) оперативне планування.

4. Оперативне планування це:

а) різновидом стратегічного планування;

б) різновидом тактичного планування;

- в) різновидом поточного планування;
- г) різновидом управлінської діяльності, яка спрямована на формування вузьких, деталізованих, короткотермінових планів з конкретних питань діяльності підприємства, що формуються у розвитку поточних планів.

5. *Бюджетне планування як один із етапів поточного планування передбачає:*

- а) формування в організації стратегічних планів;
- б) управління людьми;
- в) формування збалансованих розписів надходжень та видатків за різноманітними об'єктами в організації;
- г) регулювання певної діяльності.

6. *За сферами діяльності виділяють такі різновиди бюджетів:*

- а) поелементний та постатейний бюджети;
- б) збалансований, дефіцитний та профіцитний бюджети;
- в) операційний, фінансовий та інвестиційний бюджети;
- г) бюджети поточних та капітальних видатків.

7. *Місія діяльності підприємства — це:*

- а) очікуваний стан підприємства;
- б) перелік дій, які повинні виконуватись в обумовлений спосіб у визначений термін;

- в) метод менеджменту;
- г) визначальна причина існування організації.

8. *Поточне планування передбачає розробку планів щодо конкретних сфер діяльності організації на період:*

- а) понад 10 років;
- б) понад 5 років;
- в) на 3 роки;
- г) на 1 рік.

9. *До кількісних методів прогнозування належать:*

- а) метод „Дельфі“;
- б) прогнозна екстраполяція;
- в) „мізкова атака“ ;
- г) математичне моделювання.

10. *Стратегія — це:*

- а) курс розвитку організації;
- б) комплексний план;

- в) спосіб впливу на працівників підприємства;
- г) вид управлінської діяльності.
- 11. *Планування — це:*
 - а) розробка спеціальних документів, що визначають конкретні кроки підприємства щодо здійснення прийнятих рішень;
 - б) процес вивчення нових шляхів та методів удосконалення дій у процесі управління;
 - в) процес прийняття рішень щодо досягнення цілей;
 - г) вид управлінської діяльності, який визначає перспективу діяльності організації.
- 12. *До якісних методів прогнозування належать:*
 - а) кореляційне моделювання;
 - б) барометричні методи;
 - в) оцінки журі;
 - г) метод „Дельфі”.
- 13. *Правильно сформульована місія організації повинна:*
 - а) вказувати на види діяльності організації;
 - б) описувати задачі організації;
 - в) вказувати на переваги організації;
 - г) вказувати на ринки, де діє організація;
 - д) описувати стратегії бізнесу.
- 14. *Концепція бюджетів опрацьовується:*
 - а) менеджерами нижчого рівня управління;
 - б) менеджерами вищого рівня управління;
 - в) менеджерами середнього рівня управління.
- 15. *Недоліками бюджетування є:*
 - а) орієнтація на результати , а не на процес діяльності;
 - б) можливість формалізації процесів управління;
 - в) можливість перевитрачання коштів на виконання бюджету;
 - г) орієнтація на витрати.

3.3 СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3. Економічна характеристика продукції підприємства

ПЛАН

1. Загальна характеристика, систематизація та методи вимірювання продукції, що виробляє та реалізує підприємство.

2. Поняття «номенклатура та асортимент продукції, що виробляється», «товарна», «валова», «чиста», «реалізована продукція», «валовий оборот підприємства».

3. Товарна політика підприємства і механізм її здійснення.

4. Життєвий цикл товару та його значення для розробки товарної політики підприємства.

4. Формування асортименту товарів та управління ним.

5. Розробка товарної марки та здійснення її правової охорони.

Мета заняття – визначити економічну сутність продукції підприємства та її характеристики.

Питання для обговорення

1. Що таке план виробництва продукції, його структура та показники?

2. Що таке виробнича програма, які вимірники обсягу продукції ви знаєте?

3. Що містить портфель замовлень підприємства? Який існує зв'язок між планом виробництва і портфелем замовлень?

4. Що таке державне замовлення та державний контракт і чи вигідні вони підприємствам?

5. Які особливості формування виробничої програми в ринкових умовах?

6. Що таке номенклатура і асортимент продукції?

7. Календарний розподіл виробничої програми. Яка його мета?

8. В чому сутність оптимізації виробничої програми?

9. Що таке товарна, валова, реалізована продукція? Як розраховуються ці показники?

10. Що таке чиста та умовно-чиста продукція? Як розраховується величина незавершеного виробництва? Що таке нормативна величина незавершеного виробництва?

Тести

1. *Що характеризує чиста продукція підприємства?*

а) Додаткову вартість, що створена на підприємстві

б) Додаткову вартість, що створена на основному виробництві.

в) Вартість сировини та матеріалів, що використані при

створенні продукції

г) Валову продукцію, зменшену на обсяги внутрішньозаводського обороту.

2. Збільшення залишків готової продукції на складах підприємства у кінці місяця порівняно з початком місяця свідчить про:

- а) Зменшення обсягів реалізації.
- б) Збільшення обсягів реалізації.
- в) Не впливає на обсяги реалізації.
- г) Жодної правильної відповіді.

3. Товарна та чиста продукція є показниками:

- а) Вартісними.
- б) Якісними.
- в) Натуральними.
- г) Трудовими

4. Номенклатура – це:

- а) перелік назв окремих видів продукції;
- б) зазначення обсягу випуску товарів у гривнях;
- в) деталізація випуску продукції по окремих цехах;
- г) перелік основних цехів підприємства

5. Структура асортименту продукції - це:

а) склад та співвідношення між товарами, які утворюють асортиментну гаму підприємства;

- б) склад товарів, які утворюють асортиментну гаму;
- в) перелік продукції однакового призначення;
- г) більш деталізована товарна класифікація.

6. За ступенем готовності вся продукція підприємства складається:

а) з готових виробів та напівфабрикатів;
б) з готових виробів, напівфабрикатів та незакінченого виробництва;

- в) з напівфабрикатів та незакінченого виробництва;
- г) немає правильної відповіді.

7. Під видом товару розуміють:

а) товари одного призначення, але різних функціональних властивостей, якості, ціни;

- б) різновид товару;
- в) товар визначеного призначення;

г) номенклатура товарів, призначених для продажу в роздрібній мережі.

8. *Асортиментна група - це:*

а) товари одного призначення, але різних функціональних властивостей, якості, ціни;

б) різновид товару;

в) товар визначеного призначення;

г) номенклатура товарів, призначених для продажу в роздрібній мережі.

9. *Асортиментна позиція - це:*

а) товари одного призначення, але різних функціональних властивостей, якості, ціни;

б) номенклатура товарів, призначених для продажу в роздрібній мережі;

в) товар визначеного призначення;

г) різновид товару.

10. *Основними завданнями оптимізації асортименту є:*

а) оптимізація номенклатури асортименту з урахуванням споживчих характеристик та особливостей технології виробництва;

б) оновлення продукції в цілому та по окремих видах з урахуванням життєвого циклу товару;

в) оптимальне співвідношення нових та "старих" товарів;

г) всі відповіді вірні.

11. *Крива життєвого циклу товару, яка описує популярний продукт, що з'являється на ринку зі стабільним збутом протягом тривалого часу це...*

а) традиційна крива;

б) класична крива;

в) крива захоплення;

г) довгострокове захоплення.

12. *Ви купили газету. До якого виду товару Ви її віднесете?*

а) товар особистого споживання;

б) товар масового попиту;

в) товар пасивного попиту;

г) послуга.

13. *Назвіть правильну послідовність життєвого циклу товару:*

а) впровадження, зрілість, зростання, насичення, спад;

б) впровадження, спад, зрілість, зростання, насичення;

- в) впровадження, зростання, зрілість, спад;
- г) впровадження, зростання, насичення, зрілість, спад.

14. На якому етапі життєвого циклу товару основними клієнтами підприємства є аутсайдери?

- а) впровадження;
- б) зростання;
- в) зрілості;
- г) спаду.

15. Оригінальні позначки, які мають правовий захист і призначені для виокремлення товару серед аналогічних товарів інших виробників, називаються:

- а) корисними моделями;
- б) місцем походження товару;
- в) товарними знаками;
- г) гудвілом.

3.4 СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4. Виробнича програма підприємства

ПЛАН

1. Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства.

2. Інформаційне забезпечення обґрунтування виробничої програми підприємства.

3. Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми.

4. Маркетинговий аналіз як передумова формування програми випуску продукції.

5. Фактори, що визначають обсяги виробництва та реалізації продукції.

6. Планування параметрів виробничої програми: послідовність, методи. Визначення необхідного й можливого обсягів виробництва та реалізації продукції.

7. Умови та критерії оптимізації обсягів випуску продукції у конкурентному середовищі.

8. Ресурсне забезпечення виробничої програми підприємства. Визначення потреби підприємства у матеріальних ресурсах. Обґрунтування оптимальної партії постачання матеріальних ресурсів.

9. Аналіз та планування обсягів реалізації продукції підприємства.

10. Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та сезонності реалізації продукції.

11. Резерви зростання обсягів виробництва та реалізації продукції.

Мета заняття – навчитися використовувати основні методи та прийоми планування виробничої програми підприємства у сучасних умовах.

Питання для обговорення

1. Розкрийте поняття виробничої програми підприємства та правила її розробки.

2. Назвіть основні методи вимірювання виробничої програми підприємства.

3. Що характеризує коефіцієнт товарності та які процеси він допомагаю оцінити і проаналізувати ?

4. Поясніть необхідність обґрунтування виробничої програми ресурсами та виробничими потужностями.

Тести

1. Виробнича програма підприємства визначає:

а) Плановий обсяг випуску продукції, її номенклатуру, кількість та якість виробництва.

б) Плановий обсяг випуску продукції, необхідні виробничі потужності та матеріальні ресурси.

в) Планову виробничу потужність та планову потребу у матеріальних ресурсах.

г) Річні обсяги випуску продукції та необхідних ресурсів.

2. Виробнича програма підприємства це:

а) Система завдань з виробництва і доставки споживачам продукції в розгорнутій номенклатурі та асортименті, відповідної якості і в певні терміни.

б) Розрахунок максимально можливого обсягу випуску продукції.

в) Обчислення планового обсягу випуску продукції, що поставляється на зовнішній ринок.

г) Встановлення термінів виробництва окремих видів продукції.

3. Для обчислення обсягу виробництва і реалізації продукції використовуються показники:

- а) натуральні;
- б) трудові;
- в) вартісні;
- г) усі відповіді правильні.

4. Які показники виробничої програми характеризують виробничу спеціалізацію підприємства:

- а) натуральні;
- б) трудові;
- в) вартісні.

5. Умовно-натуральні показники виробничої програми підприємства використовуються під час випуску:

- а) верстатів;
- б) тканин;
- в) взуття;
- г) консервів.

6. Можливий випуск продукції і-ою групою устаткування у натуральних чи умовно-натуральних одиницях є:

- а) „пропускною” спроможністю;
- б) виробничим завданням;
- в) виробничою програмою;
- г) «вузьким місцем».

7. До способів розшивки «вузьких» місць не належить:

а) установка додаткового устаткування;
б) удосконалення технологічних режимів, технічної оснастки, інструментів;

в) покращення обслуговування робочих місць і зменшення затрат позаопераційного часу;

г) збільшення змінності роботи підприємства.

8. Товарна продукція підприємства (Q_t) визначається за формулою:

- а) $Q_t = Q_v + \Delta Q_n$;
- б) $Q_t = \sum \Pi_i N_i$;
- в) $Q_t = Q_p + \Delta Q_{vv} + \Delta Q_t$;
- г) $Q_t = Q_p + \Delta Q_{vv}$,

де Q_p , Q_v – відповідно реалізована та валова продукція підприємства; C_i та N_i – відповідно ціна і кількість i -го виду продукції; ΔQ_{vv} – зміна залишків відвантаженої, але неоплаченої продукції; ΔQ_t – зміна залишків готових виробів на складі підприємства; ΔQ_n – зміна залишків незавершеного виробництва, напівфабрикатів власного виробництва.

9. Умовно-чиста продукція підприємства ($Q_{y-ч}$) визначається за формулою:

- а) $Q_{y-ч} = Q_v + M + E + \Pi(\text{co});$
- б) $Q_{y-ч} = M + E + \Pi(\text{co}) - Q_v;$
- в) $Q_{y-ч} = Q_v - M - E - \Pi(\text{co});$
- г) $Q_{y-ч} = Z + \Pi,$

де M – витрати матеріальних ресурсів, крім основного капіталу; E – вартість енергії та енергоносіїв; $\Pi(\text{co})$ – послуги сторонніх організацій; Z – заробітна плата з нарахуваннями; A – амортизаційні відрахування на просте відтворення основного капіталу; Π – прибуток.

Практичне завдання.

Заповніть таблиці.

Таблиця 1

	Сировина, матеріали	Амортизація	Витрати на утримання персоналу	Прибуток
Вартість продукції				
Собівартість				
Умовно-чиста продукція				
Нормативно- чиста продукція				
Собівартість обробки				

Таблиця 2

	Готова продук ція	Вартість послуг промисло вого характеру	Вартість напівфабри катів	Незавер шене виробни цтво	Вартість капіталь ного та поточног о ремонту	Вартість обробки давальни цька сировини
Валовий випуск підрозділу						
Валовий оборот підрозділу						
Внутрішньовиро бничий оборот						
Валова продукція підприємства						
Товарна продукція						

Задачі для самостійного розв'язування

Задача 1. Визначити товарну та валову продукцію. План виробництва на рік: автомобілів - 3500 шт., двигунів - 3500 шт., запасних частин - на суму 100 тис. грн, послуги виробничого характеру - 120 тис. грн, залишки незавершеного виробництва: на початок року - 150 тис. грн, очікувані на кінець року - 100 тис. грн. Ціна: автомобіля – 10000 дол.; двигуна – 4000 дол. (за курсом на момент розрахунку).

Задача 2.

Визначити обсяг реалізованої продукції у вартісному вираженні, виходячи із таких даних:

річний випуск продукції в натуральних одиницях по виробу А - 550 шт., Б - 730 шт., В - 600 шт., Г - 400 шт.;

гуртова ціна за виріб А - 1000 грн, Б - 1800 грн, В - 1200 грн, Г - 900 грн;

залишки готової продукції на початок планового року - 2530 тис. грн;

вартість річної продукції, відвантаженої споживачеві, але не оплаченої ним у базовому періоді - 1700 тис. грн;

залишки нереалізованої продукції на кінець року склали 4880 тис.грн.

Задача 3. У базовому періоді обсяг випуску валової продукції у порівнянних гуртових цінах становить 800 млн грн, обсяг товарної продукції у діючих гуртових цінах підприємства 700 млн грн.

У плановому періоді передбачається виготовити валової продукції на 840 млн грн, товарної - на 785,5 млн грн. Фактично було виготовлено: валової продукції - на 798,6 млн грн, товарної - на 790,3 млн грн. Передбачалось також, що в плановому періоді чисельність працюючих становитиме 1200 чол., а фактично було зайнято 1286 чол.

Визначити:

1. Виконання плану з виготовлення валової і товарної продукції.
2. Темпи зростання обсягу валової і товарної продукції та пояснити економічну сутність їх відмінності.
3. Вплив зміни чисельності працюючих і зростання продуктивності праці на виконання плану виробництва валової і товарної продукції.

Задача 4. За рік завод виготовляє 350 виробів. Трудомісткість виробу 840 нормо-год., тривалість циклу виготовлення виробу - 25 днів, планова собівартість - 1300 грн. Матеріальні витрати складають у ній 60%. Проведена інвентаризація показала, що в незавершеному виробництві знаходиться в середньому 65 виробів загальною трудомісткістю 35490 нормо-год. Розрахувати обсяг незавершеного виробництва на кінець планового періоду у вартісному та трудовому вимірі.

Задача 5. Випуск основної продукції підприємством заплановано в обсязі 520 тис. грн., послуги промислового характеру – 48 тис. грн. Вартість напівфабрикатів власного виробництва складає 50 тис. грн., з них 50% було виготовлено для власних потреб. Розмір незавершеного виробництва на кінець року збільшився на 38,0 тис. грн. Залишки готової продукції на складі на початок періоду складав 80 тис. грн., на кінець періоду – 30 тис. грн. Визначити обсяг реалізованої, валової та чистої продукції підприємства, якщо відомо, що вартість матеріальних витрат складає 55% товарної продукції.

3.5 СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5. Виробнича потужність підприємства

ПЛАН

1. Поняття виробничої потужності підприємства, його структурних підрозділів, окремих ланок, основного виду обладнання.
2. Інформаційна база та послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства.
3. Фонд часу роботи обладнання та методика його визначення.

4. Системи і методи визначення потужності підприємства. Специфіка розрахунку виробничої потужності у різних галузях економіки.

5. Динамічні показники виробничої потужності. Баланс виробничої потужності підприємства. Взаємозв'язок виробничої потужності та пропускнуєї спроможності підприємства.

6. Фактори, що впливають на ефективність використання виробничої потужності. їх класифікація і характеристика.

7. Резерви зростання виробничої потужності підприємства.

Мета заняття – навчитися використовувати основні методи визначення виробничої потужності підприємства у сучасних умовах.

Питання для обговорення

1. Що розуміють під виробничою потужністю підприємства?
2. Які фактори визначають виробничу потужність підприємства?
3. Які загальні методичні принципи визначення виробничої потужності різногалузових підприємств?
4. Як розраховується виробнича потужність в однономенклатурному виробництві?
5. Як визначається виробнича потужність в серійному виробництві?
6. Як розраховується виробнича потужність в багатноменклатурному одиничному та дрібносерійному виробництві?
7. Як обґрунтовується виробнича програма потужністю підприємства в ринкових умовах?
8. Які показники використання виробничої потужності існують та як вони розраховуються?
9. Які ви знаєте шляхи поліпшення використання виробничої потужності?

Тести

1. *Виробнича потужність підприємства характеризує:*
 - а) Максимально можливий обсяг випуску продукції при повному використанні виробничого обладнання.
 - б) Наявне діюче виробниче обладнання всіх виробничих підрозділів.
 - в) Запланований обсяг виробництва продукції.

Кількість виробленої за певний час продукції

2. У розрахунках виробничих потужностей враховується:

- а) Весь парк наявного обладнання.
- б) Власне та орендоване діюче обладнання.
- в) Власне діюче обладнання.
- г) Обладнання основного виробництва

3. Які фактори, що впливають на ефективність використання виробничих потужностей, можна віднести до регульованих підприємством:

- а) Асортимент та серійність випуску продукції.
- б) Темпи науково-технічного прогресу.
- в) Конкурентне середовище підприємства.
- г) Податкова політика держави.

4. Середньорічна потужність підприємства на плановий період розраховується:

- а) Як потужність на кінець звітної періоду, відкоригована на приріст, зменшення потужності та на строки її введення (вибуття).
- б) Як потужність на кінець звітної періоду, скоригована на приріст потужності в поточному періоді і зменшення потужності за рахунок вибуття.
- в) Як середньоарифметичне із вхідної і вихідної потужності.
- г) Всі відповіді правильні.

5. Вхідна виробнича потужність підприємства характеризує:

- а) Виробничу потужність на початок року.
- б) Виробничу потужність основного виробництва.
- в) Виробничу потужність основного цеху.
- г) Середньорічну виробничу потужність.

6. До факторів, що визначають виробничу потужність, відносяться:

- а) кількість устаткування (площі), фонд часу роботи устаткування, продуктивність (виробничність) устаткування;
- б) фактори технічного та організаційного рівня виробництва;
- в) продуктивність праці, продуктивність устаткування;
- г) виробнича програма.

7. При розрахунку виробничої потужності у багатомоноклітурному виробництві приймається до уваги:

- а) корисний фонд робочого часу устаткування, кількість

устаткування, трудомісткість одиниці продукції;

б) корисний фонд робочого часу устаткування, кількість устаткування, трудомісткість одиниці типового виду продукції;

в) корисний фонд робочого часу устаткування, кількість устаткування, трудомісткість комплексу;

г) коефіцієнт виробничою потужності відносно груп устаткування, виробнича програма.

8. Виробнича потужність підприємства по виготовленню певної продукції визначається параметрами:

а) кількістю персоналу та продуктивністю обладнання;

б) площею приміщення та кількістю персоналу;

в) кількістю технологічного обладнання, його продуктивністю, часом роботи.

9. Очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва, називається:

а) нормальною потужністю;

б) виробничою (максимальною) потужністю;

в) коефіцієнтом використання потужності.

Задачі для самостійного розв'язування

Задача 1. Визначити виробничу потужність цеху з випуску чотирьох виробів: А, Б, В, Г. Розрахункова програма річного випуску виробів (за планом): А - 600 шт., Б - 1500 шт., В - 2000 шт., Г - 850 шт. Провідна ланка обладнання в цеху - токарна. Ефективний фонд робочого часу роботи одного верстата - 3900 годин на рік. У цеху встановлено 22 токарних верстати. Трудомісткість обробки вказаних виробів на токарних верстатах - 81 500 нормо-годин, плановий коефіцієнт виконання норм -1,1.

Задача 2. На дільниці працюють 25 верстатів. Норма часу на обробку виробу - 0,6 години, коефіцієнт виконання норм - 1,2. Режим роботи - двозмінний, кількість робочих годин у зміні - 8, кількість робочих днів протягом року - 250. Прості обладнання у ремонті складають 5 % режимного фонду часу. Коефіцієнт використання потужності виробничої дільниці - 0,8. Визначити виробничу потужність дільниці й обсяг випуску продукції.

Задача 3. Визначити виробничу потужність складального цеху і коефіцієнт її використання. Загальна площа цеху 5 тис. м². Габарити виробу 12 х 2 м. Робоча зона для складання виробу - 31 % площі, яку займає виріб. Цикл складання одного виробу 20 робочих днів. Кількість робочих днів у плановому році - 250. Допоміжна площа складає 41 % загальної площі цеху. Протягом року складають 1350 виробів.

3.6. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6. Ресурсний потенціал підприємства. Трудові ресурси підприємства

ПЛАН

1. Поняття та види економічних ресурсів.
2. Поняття потенціалу і ресурсного потенціалу підприємства. Складові ресурсного потенціалу та їх взаємозв'язок.
3. Взаємозв'язок окремих елементів ресурсного потенціалу підприємства. Критерії оптимізації структури ресурсного потенціалу.
4. Чинники, що обумовлюють рівень використання ресурсного потенціалу. Основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу підприємства.
5. Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів.
6. Принципи і завдання формування трудових ресурсів в умовах ринкової економіки. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.
7. Продуктивність праці робітників: поняття та методи оцінки. Фактори, що впливають на продуктивність праці та їх класифікація. Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності трудових ресурсів підприємства.
8. Методи нормування витрат праці на підприємстві.
9. Форми мотивації праці робітників. Системи оплати праці та їх характеристика.
10. Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві.
11. Мінімальна заробітна плата і фактори, що її визначають. Державне регулювання мінімальної заробітної плати і її вплив на рівень ставок та окладів окремих робітників.
12. Безтарифна система, її зміст та умови використання. Сутність контрактної форми оплати праці.
13. Форми додаткової заробітної плати, особливості їх застосування на підприємствах з різними формами власності.

14. Форми та системи преміювання на підприємстві. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності.

15. Методичні інструменти аналізу чисельності та фонду оплати праці підприємства.

16. Зміст плану з праці та порядок його розробки.

17. Обґрунтування потреби підприємства у трудових ресурсах. Штатний розклад, його призначення та порядок складання.

18. Методи планування фонду оплати праці.

18. Шляхи раціоналізації витрат у складі фонду оплати праці підприємства.

Мета заняття – визначити сутність та поняття ресурсного потенціалу підприємства та його складових. Навчитися використовувати методи планування та оптимізації трудових ресурсів підприємства.

Питання для обговорення

1. Яким чином впливає сфера діяльності підприємства на складові ресурсного потенціалу та їх взаємозв'язок?

2. Особливості чинників, що обумовлюють рівень використання ресурсного потенціалу, для різних типів підприємств.

3. Методи підвищення вмотивованості праці: особливості їх використання.

4. Соціально-економічна сутність заробітної плати.

5. Умови та особливості використання різних форм та систем заробітної плати на підприємстві.

Тести

1. Вхідний потенціал підприємства має такі складові:

- а) обсяг продукції та надання послуг;
- б) ресурси, енергія, інформація, підприємництво;
- в) матеріальні, трудові, фінансові ресурси, інформація;
- г) технічний та організаційний рівень виробництва.

2. Функціональний потенціал підприємства може бути представлений такими ланками:

- а) виробництво, управління, маркетинг, наукові дослідження;
- б) виробництво та його організація, управління, соціальні служби, маркетинг;

- в) загальне управління, фінансове управління, маркетинг, організація виробничого процесу, наукові дослідження;
- г) виробництво, фінанси, маркетинг.

3. Для характеристики рівня продуктивності праці при прямому методі її вимірювання використовуються показники:

- 1) вартісні;
- 2) натуральні;
- 3) трудові;
- 4) кількісні.

4. Серед зазначених факторів відмітити ті, які впливають на рівень продуктивності праці:

- 1) матеріально-технічні;
- 2) організаційні;
- 3) економічні;
- 4) соціальні;
- 5) природні;
- 6) географічні;
- 7) немає вірної відповіді.

5. Сукупність спеціальних знань та практичних навичок, що визначають ступінь підготовленості працівника до виконання функцій обумовленої складності, називається:

- а) кваліфікацією;
- б) спеціальністю;
- в) професією.

6. Сукупність постійних працівників, які отримали професійну підготовку та (або) мають досвід практичної діяльності у певній сфері, складає:

- а) колектив;
- б) персонал;
- в) робітників;
- г) категорії.

7. Персонал підприємства – це:

- а) постійні працівники, які отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають практичний досвід і навички роботи;
- б) працівники, які мають значний стаж роботи на підприємстві;
- в) працівники, які мають високий рівень кваліфікації;
- г) промислово-виробничий персонал підприємства.

8. Кваліфікація – це:

а) сукупність спеціальних знань і практичних навиків, які визначають підготовленість працівника виконувати професійні функції певної складності;

б) категорія, яка характеризує відносно вузький вид робіт, вимагає додаткових специфічних знань та відображає якість і складність праці;

в) категорія, яка характеризує відносно вузький вид робіт та вимагає додаткових специфічних знань;

г) категорія, яка відображає якість і складність праці.

9. Продуктивність праці розраховується на підставі:

а) обсягу реалізованої продукції;

б) обсягу випущеної продукції;

в) обсягу незакінченого виробництва;

г) обсягу валової продукції.

10. Рівень кваліфікації робітників характеризується:

а) розрядами;

б) категоріями;

в) ступенями;

г) посадами.

11. Основними резервами зростання продуктивності праці на підприємстві є:

а) удосконалення техніко-технологічного рівня виробництва;

б) підвищення темпів впровадження інновацій у виробництво;

в) зниження трудомісткості продукції, удосконалення структури персоналу, краще використання фонду робочого часу;

г) поліпшення якості трудових ресурсів.

12. Продуктивність праці – це:

а) показник, що характеризує ефективність праці;

б) здатність праці випускати певну кількість продукції за одиницю часу;

в) сукупність властивостей людини як робочої сили;

г) затрати живої праці.

13. Система стимулювання має бути орієнтована:

а) на пріоритет довгострокових цілей;

б) на пріоритет короткострокових цілей;

в) на пріоритет вирішення поточних задач;

г) немає правильної відповіді.

14. Яку систему оплати праці доцільно використовувати в структурному підрозділі підприємства, де добре організовано нормування праці і можливий облік виробітку понад встановленої норми.

- а) відрядно-преміальну або відрядно-прогресивну.
- б) просту погодинну.
- в) пряму відрядну.
- г) погодинну преміальну.

15. Відрядна оплата праці визначається:

- а) на підставі розцінок за виконані роботи та відомості про виробіток;
- б) на підставі посадових окладів;
- в) на підставі відпрацьованого часу і тарифної ставки за годину;
- г) на підставі розцінок за виконані роботи та відпрацьованого часу.

16. За якої системи оплати праці розцінка встановлюється не на кожну операцію окремо, а на весь обсяг роботи?

- а) акордної.
- б) колективної системи оплати.
- в) погодинно-преміальної.
- г) прямої відрядної.

17. Систему оплати праці можна назвати ефективною, за інших рівних умов, якщо

- а) продуктивність праці зростає більшими темпами ніж середня заробітна плата.
- б) витрати на оплату праці зростають меншими темпами ніж обсяг діяльності.
- в) витрати на оплату праці зростають більшими темпами ніж обсяг діяльності.
- г) система оплати праці відповідає державно-встановленим нормативам.

18. Тарифна сітка - це шкала, яка складається:

- а) з тарифних розрядів і тарифних коефіцієнтів;
- б) тарифних коефіцієнтів;
- в) тарифних розрядів;
- г) тарифних розрядів і тарифних ставок.

19. Відрядно-прогресивна система оплати праці передбачає:

- а) оплату праці з урахуванням премії;

- б) оплату праці за кількома розцінками;
- в) оплату праці лише за однією розцінкою;
- г) оплату праці залежно від результатів праці основних робочих (для допоміжних робочих).

20. *За якої системи оплати праці виробіток робітника в межах норми оплачується за звичайними відрядними розцінками, а весь додатковий виробіток — за підвищеними відрядними розцінками?*

- а) при відрядно-прогресивній.
- б) при погодинно-преміальній.
- в) при акордній.
- г) при колективній.

21. *Проста погодинна заробітна плата розраховується на підставі:*

- а) тарифної ставки за годину та відпрацьованого часу;
- б) тарифної ставки, тарифних коефіцієнтів та обсягу виконаних робіт;
- в) відрядної розцінки та норми часу на одиницю продукції;
- г) посадових окладів.

22. *За якої системи оплати праці заробіток робітника визначається тарифною ставкою встановленого розряду і кількістю відпрацьованого часу?*

- а) при простій погодинній.
- б) при акордній.
- в) при колективній.
- г) при відрядно-прогресивній.

23. *Посадовий оклад — це:*

- а) сума тарифної частки заробітної плати та доплат до неї;
- б) сума тарифної частки заробітної плати з урахуванням премій;
- в) абсолютний розмір заробітної плати, установлений відповідно до посади за штатним розкладом;
- г) немає правильної відповіді.

24. *До додаткової заробітної плати належать:*

- а) оплата праці у вихідні та святкові дні;
- б) оплата праці робітників, які не входять у штат підприємства, але виконують роботи відповідно до угод громадянсько-правового характеру;
- в) доплати за знання іноземних мов;

г) одноразові заохочування за виконання особливо важливих завдань.

25. *До основної заробітної плати належать:*

- а) оплата чергових та додаткових відпусток, а також грошових компенсацій за невикористану відпустку;
- б) оплата робіт у нічний час;
- в) премії за поточними результатами роботи;
- г) відповіді, зазначені в пунктах а і б.

26. *Відрядна оплата праці застосовується за таких умов:*

- а) коли існують кількісні показники роботи, які безпосередньо залежать від конкретного робітника;
- б) коли немає можливості точного обліку виконаних робіт;
- в) коли виробничий процес жорстко регламентований;
- г) коли немає можливості технічного нормування праці.

27. *Яка з наведених позицій входить до сфери державного регулювання оплати праці згідно з чинним законодавством?*

- а) регулювання мінімальної заробітної плати.
- б) регулювання розмірів посадових окладів керівників державних підприємств.
- в) регулювання оплати праці в організаціях та установах, що фінансуються з бюджету.

г) всі відповіді вірні

28. *Виберіть найбільш повне і точне визначення терміна «оплата праці»:*

- а) грошовий вираз вартості робочої сили, який виплачується за виконану роботу або надані послуги;
- б) ціна робочої сили;
- в) грошова оцінка виконаної роботи;
- г) відшкодування витрат на відтворення робочої сили.

29. *Номінальна заробітна плата - це:*

- а) грошова сума, яку одержує працівник за виконану роботу;
- б) законодавчо зафіксовані тарифні розцінки і тарифні ставки;
- в) мінімальний розмір заробітної плати;
- г) грошовий еквівалент матеріальних благ, які можуть бути придбані за неї.

30. *Не є системами погодинної форми оплати праці:*

- а) безтарифна;
- б) пряма погодинна;

- в) система посадових окладів;
- г) акордна.

31. При використанні безтарифної системи оплати праці заробіток працівника не залежить від:

- а) чисельності працівників найвищої кваліфікації;
- б) кваліфікаційного рівня;
- в) коефіцієнту трудової участі;
- г) фактично відпрацьованого часу.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1. У звітному році трудомісткість виробничої програми підприємства склала 1 778 000 нормо-годин. Передбачається, що в наступному році у зв'язку з деяким ускладненням виробництва продукції її загальна трудомісткість має збільшитися на 15%. Очікується, що річний фонд робочого часу одного робітника, який складав у звітному році 1800 нормо-годин, за рахунок скорочення простоїв має збільшитися приблизно на 8%, а передбачуване виконання норм виробітки кожним робітником, яке складало у звітному році 110%, - на 5%. Визначити необхідну чисельність основних виробничих робітників.

Задача 2. Норма часу на виготовлення одного виробу становить 12 хвилин, годинна тарифна ставка за даних умов важкості праці – 50 грн., в місяці 24 робочих дні, тривалість однієї зміни – 8 годин, за місяць вироблено 1500 виробів. Розрахувати:

- а) норму виробітку за місяць (од);
- б) відрядну розцінку на виріб (грн.);
- в) суму заробітної плати за місяць, якщо за кожний відсоток перевищення плану виплачується 1,5% заробітку за відрядною розцінкою (грн.)

Задача 3. Виробничий робітник промислового підприємства працює за відрядною системою оплати праці. Денна тарифна ставка робітника п'ятого розряду складає 261,2 грн. За перевищення виробничої норми праця робітника оплачується за розцінками збільшеними на 30%. Розрахувати загальну суму заробітку працівника п'ятого розряду, який в розрахунковому місяці виконав виробничу норму на 118% й відробив 23 робочих дні (тривалість однієї зміни 8 годин).

Задача 4. Висококваліфікований робочий п'ятого розряду впродовж розрахункового місяця відробив 24 дні при тривалості однієї

зміни 8 годин. Заплановане виробниче завдання було виконане на 107%. Погодинна тарифна ставка робітника п'ятого розряду дорівнює 65,6 грн. Установлений розмір премії: за виконання плану 15%, за кожний відсоток його перебільшення – 1,5% тарифного заробітку. Визначити загальний заробіток робочого за місяць.

Задача 5. Начальнику відділу організації праці і заробітної плати встановлена виделка посадового окладу в межах 15000-17000 грн. на місяць. В розрахунковому місяці начальник даного відділу відпрацював 21 робочий день із 23 за розкладом, 2 дні хворів. План поставок продукції цього місяця підприємство виконало повністю, за це начальнику відділу організації праці і заробітної плати нарахована премія у розмірі 39% місячного посадового окладу. За виконання планового завдання по експорту продукції встановлена премія в розмірі 25% посадового окладу. Крім цього, за досягнення в підвищенні ефективності виробництва звичайно нараховується у розмірі 30% посадового окладу. Однак, в розрахунковому періоді за деякі недоліки в організації праці на підприємстві розмір цієї премії знижений на 20%. Розрахувати загальний заробіток начальнику вказаного відділу підприємства за місяць.

Задача 6. Визначити зміну обсягу товарної продукції у розрахунковому році порівняно зі звітним, а також вплив на неї динаміки продуктивності праці та чисельності працюючих на основі наступних даних:

Показники	Од. виміру	Звітний рік	Розрахунковий рік
Обсяг товарної продукції	тис.грн.	2100	2800
Продуктивність праці персоналу	тис.грн./ос.	25	30

Задача 7. Виробнича бригада слюсарів за розрахунковий місяць виконала роботу обсягом 2500 нормо-год. Середній тарифний розряд робітників бригади дорівнює 5,5, планове завдання виконано на 114%. За виконання плану передбачено премію в розмірі 15% відрядного заробітку бригади, а за кожний відсоток перевиконання планового завдання – 5% заробітку. Визначити: 1) загальну суму місячного заробітку бригади; 2) частку тарифного заробітку в загальній сумі заробітної плати бригади, якщо погодинні тарифні ставки відрядних

робітників у межах 6-розрядної тарифної сітки становлять відповідно 40,63; 41,68; 42,75; 43,84; 44,95 і 45,1 грн.

Задача 8. Визначити потребу підприємства у робітниках-складальниках у звітному й розрахунковому роках, якщо виробничою програмою звітного року заплановано виготовити 120000 велосипедів, при трудомісткості складання одного виробу 0,3 н-год. Ефективний річний фонд робочого часу одного складальника дорівнює 1850 н-год., а передбачуване виконання норм часу кожним робітником у середньому 105%. У розрахунковому році планується приріст обсягу виробництва до 250000 шт., й, за рахунок поліпшення організації виробництва, збільшення ефективного річного фонду робочого часу на 4% за незмінного коефіцієнту виконання норм.

Задача 9. Визначити можливе зростання продуктивності праці у розрахунковому році порівняно зі звітним на основі вихідної інформації, наведеної у таблиці.

Показник	Од. виміру	Звітний рік	Розрахунковий рік
Випуск продукції	тис.грн	25000	х
Чисельність персоналу	чол.	100	х
Структура чисельності персоналу:			
✓ робітники	%	90	х
✓ спеціалісти, службовці	%	10	х
Очікуване збільшення випуску продукції	%	х	15
Очікуване вивільнення робітників внаслідок впровадження нової техніки і технології	чол.	х	12
Скорочення чисельності спеціалістів і службовців за рахунок впровадження нової оргструктури управління	%	х	5

Задача 10. Визначити планову зміну рівня продуктивності праці персоналу підприємства у розрахунковому році порівняно зі звітним якщо відомо наступне. Обсяг товарної продукції у звітному році становив 12500 тис. грн. Середньорічна чисельність персоналу склала 320 осіб, з яких 75 % робітники, а решта належить до керівників, спеціалістів та службовців. У розрахунковому році заплановано зростання обсягу виробництва продукції на 10%, додаткове збільшення

чисельності робітників на 5% та скорочення адміністративного персоналу на 25 осіб порівняно зі звітним роком.

3.8. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 7. Майнові ресурси (активи) підприємства

ПЛАН

1. Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності. Класифікація активів підприємства.

2. Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства.

3. Сутність, класифікація та особливості відтворення основних засобів підприємства.

4. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування.

5. Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.

6. Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення.

7. Довгострокові фінансові інвестиції підприємства: поняття, класифікація, методи оцінки.

8. Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація.

9. Поняття та особливості кругообігу оборотних активів підприємства.

10. Запаси як складова ресурсного забезпечення підприємства: сутність, класифікація, види вартості та методи оцінювання вибуття.

11. Дебіторська заборгованість підприємства як складова економічних ресурсів підприємства: сутність, склад, види вартості, призначення та класифікація.

12. Сутність і класифікація грошових активів підприємства та їх еквівалентів.

13. Методичні інструменти аналізу активів підприємства.

14. Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи.

Мета заняття – навчитися ідентифікувати, оцінювати стан, рух та ефективність використання майнових ресурсів підприємства та обирати методи прискорення оборотності активів підприємства.

Питання для обговорення

1. Характеристики підприємства, що визначають особливості формування його активів.
2. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів.
3. Особливості та умови використання основних методів нарахування амортизаційних відрахувань.
5. Особливості оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства в сучасних умовах.
6. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства.
7. Сутність та методика оцінки виробничого, операційного і фінансового циклів підприємства.
8. Відмітні особливості грошових активів як складової майнових ресурсів підприємства. Особливості кругообігу грошових активів підприємства та інструменти його забезпечення.
9. Резерви прискорення оборотності активів підприємства.

Тести

1. *Основними складовими основного капіталу підприємства є:*
 - а) основні то оборотні фонди;
 - б) основні фонди та оборотні кошти;
 - в) оборотні кошти, нематеріальні активи, довгострокові фінансові вкладення;
 - г) основні фонди, нематеріальні активи, довгострокові фінансові вкладення.
2. *Виробнича структура основних фондів відображає:*
 - а) склад і співвідношення основних фондів відносно ролі і функцій у технологічному процесі;
 - б) склад і співвідношення основних фондів між їх активною та пасивною частками;
 - в) склад і співвідношення основних фондів між їх групами за віком;
 - г) склад і співвідношення основних фондів за їх призначенням.
3. *Під нематеріальними активами розуміють:*

а) засоби праці, які функціонують у виробництві довше одного року, мають вартість понад установлений ліміт;

б) умовну вартість об'єктів промислової та інтелектуальної властивості, а також інших майнових прав, які визначаються об'єктом права власності конкретного підприємства (господарства);

в) предмети, що служать менше одного року, незалежно від їх вартості;

г) тільки наукові дослідження.

4. Відновна вартість основних фондів дорівнює:

а) фактичній сумі витрат підприємства на придбання, транспортування, монтаж, побудову і спорудження основних засобів;

б) первісній вартості за вирахуванням зносу;

в) витратам на створення, будівництва, придбання, транспортування і монтаж даного предмету основних засобів у сучасних умовах, за діючими цінами на момент переоцінки;

г) вартості, за якою основні фонди відображаються на балансі підприємства.

5. Балансова вартість нематеріальних активів визначається на рівні:

а) первісної вартості;

б) залишкової вартості;

в) первісної вартості з урахуванням індексації;

г) відновлюваної вартості.

6. Прискорена амортизація означає:

а) начислення амортизації за сумою цифр числа років експлуатації основних фондів;

б) начислення амортизації відповідно до норм амортизації рівномірно, протягом нормативного строку служби;

в) засіб формування процесу накопичення капіталу, прискорення оновлення та модернізації машин і устаткування з метою підвищення конкурентоспроможності на світових ринках;

г) начислення амортизації на підставі залишкової вартості.

7. Коефіцієнт оновлення основних фондів розраховується на підставі:

а) середньорічної вартості основних фондів;

б) вартості основних фондів на початок року;

в) залишкової вартості основних фондів;

г) вартості основних фондів на кінець року.

8. *Фондовіддача розраховується на підставі:*

- а) вартості основних фондів на початок року;
- б) середньорічної вартості основних фондів;
- в) середньорічної вартості активної частки основних фондів;
- г) вартості основних фондів на кінець року.

9. *Ефективність використання основних фондів характеризується такими показниками:*

- а) коефіцієнт оновлення та коефіцієнт вибуття;
- б) фондовіддача та фондомісткість;
- в) коефіцієнт інтенсивного використання основних фондів;
- г) коефіцієнт екстенсивного використання основних фондів.

10. *Коефіцієнт екстенсивного використання основних фондів відображає:*

- а) загальну ефективність використання основних фондів;
- б) ефективність використання устаткування відносно часу;
- в) ефективність використання устаткування відносно його потужності;

г) рух основних фондів.

11. *Фондомісткість розраховується на підставі:*

- а) обсягу випущеної продукції;
- б) обсягу готових виробів;
- в) обсягу реалізованої продукції;
- г) обсягу готових виробів та напівфабрикатів.

12. *Коефіцієнт вибуття основних фондів розраховується на підставі:*

- а) вартості основних фондів на кінець року;
- б) середньорічної вартості основних фондів;
- в) залишкової вартості;
- г) вартості основних фондів на початок року.

13. *Які з джерел утворення оборотних коштів відносяться до власних?*

- а) емісія цінних паперів;
- б) короткострокові кредити;
- в) довгострокові кредити;
- г) статутний капітал, статутний фонд, прибуток, амортизаційний фонд.

14. *Швидкість обороту обігових коштів залежить від:*

- а) тривалості виробничого циклу;

- б) структури витрат на виробництво;
- в) обсягу випущеної продукції;
- г) організації праці на підприємстві.

15. До нормованих оборотних коштів належать:

- а) гроші у касі та на банківських рахунках;
- б) виручка від реалізації;

в) виробничі запаси, готова продукція на складі, залишки незавершеного виробництва;

- г) дебіторська заборгованість, несплачена продукція.

17. Максимальний поточний запас розраховується на підставі:

- а) середньодобового календарного споживання матеріалів;
- б) середньодобового споживання матеріалів у робочі дні;
- в) максимального календарного споживання матеріалів;
- г) мінімального календарного споживання матеріалів.

18. Залишкова вартість основних фондів дорівнює:

- а) первісній вартості за вирахуванням зносу;
- б) фактичній сумі витрат підприємства на придбання,

транспортування, монтаж, побудову і спорудження основних засобів;

в) вартості, за якою всі основні фонди відображаються на балансі підприємства;

г) вартості основних фондів у сучасних умовах за діючими цінами.

19. Коефіцієнт інтенсивного використання основних фондів відображає:

- а) загальну ефективність використання основних фондів;
- б) ефективність використання устаткування відносно часу;
- в) ефективність використання устаткування відносно його

продуктивності;

- г) рух основних фондів.

20. Фондоозброєність розраховується на підставі:

- а) вартості основних фондів на початок періоду;
- б) вартості основних фондів на кінець періоду;
- в) залишкової вартості основних фондів;
- г) середньорічної вартості основних фондів.

21. Коефіцієнт обігу оборотних коштів розраховується на підставі:

- а) обсягу випущеної продукції;
- б) обсягу реалізованої продукції або її собівартості;

- в) залишків нереалізованої продукції;
- г) залишків незакінченого виробництва.

22. *Амортизаційна вартість – це:*

- а) сума первісної та залишкової вартості
- б) різниця між первісною та залишковою вартістю
- в) різниця між первісною та ліквідаційною вартістю
- г) сума первісної та ліквідаційної вартості
- д) немає правильної відповіді

23. *До основних показників оборотності оборотних коштів відносять:*

- а) середньорічний залишок оборотних коштів;
- б) коефіцієнт оборотності;
- г) обсяг реалізації;
- в) тривалість одного обороту.

24. *Які з наведених об'єктів належать до нормованих оборотних коштів:*

- а) готова продукція на складі;
- б) гроші в касі та на рахунках;
- в) дебіторська заборгованість;
- г) виробничі запаси;
- д) витрати майбутніх періодів;
- е) залишки незавершеного виробництва.

25. *Показник "фондовіddача", характеризує:*

- а) обсяг товарної продукції, який приходить на 1 грошову одиницю основних виробничих фондів;
- б) обсяг основних фондів на 1 грошову одиницю реалізованої продукції;
- в) рівень технічної озброєності виробництва.

26. *Страховий запас потрібний:*

- а) для забезпечення роботи підприємства в період між двома черговими поставками;
- б) для спеціальної підготовки матеріалів;
- в) на випадок ймовірної затримки надходження чергової партії матеріалів;
- г) для сезонної заготівлі матеріалів.

27. *Який метод, визначення залишкової вартості дозволяє врахувати як фізичний, так і моральний знос основних фондів?*

- а) Під час визначення залишкової вартості як різниці між

відтворювальною вартістю та нарахованою амортизацією.

б) Під час визначення залишкової вартості як різниці між первісною вартістю та нарахованою амортизацією.

в) Під час визначення залишкової вартості як різниці між залишковою вартістю на початок періоду та нарахованою амортизацією.

г) Під час визначення залишкової вартості як різниці між первісною та ліквідаційною вартістю.

28. Рентабельність оборотних коштів підприємства - це:

а) Величина прибутку підприємства у розрахунку на 1-ну гривню оборотних коштів.

б) Величина доходу підприємства у розрахунку на 1 гривню оборотних коштів.

в) Величина оборотних коштів підприємства у розрахунку на 1 гривню прибутку.

г) Величина прибутку у розрахунку на 1 гривню виробничих фондів.

29. Обіговими фондами є:

а) Предмети та засоби праці, які беруть участь тільки у одному виробничому циклі, за який повністю переносять вартість на вартість виробленої продукції.

б) Предмети праці, що беруть участь у виробничому процесі та переносять свою вартість на вартість виробленої продукції.

в) Засоби та предмети праці, що має підприємство та використовує у виробничому процесі.

г) Засоби праці, що поступово переносять свою вартість на вартість готового продукту.

30. Що означає моральне зношення основних фондів?

а) Зниження вартості засобів праці, обумовлене зниженням вартості відтворення діючих чи створених аналогічних нових основних фондів.

б) Часткову чи повну втрату споживчих якостей у процесі експлуатації.

в) Правильні обидві відповіді,

г) Можливу ціну продажу основних фондів.

31. Який з показників характеризує ефективність використання основних фондів?

а) Фондовіддача.

- б) Коефіцієнт зносу.
 - в) Коефіцієнт відновлення.
 - г) Коефіцієнт фондомісткості.
32. *Чим відрізняються обігові фонди та фонди обігу?*

а) Натурально-речовим складом.

б) Характером перенесення вартості на вартість готової продукції,

- в) Часом застосування у виробничому процесі.
- г) Всі відповіді правильні.

33. *В яких одиницях визначаються нормативи виробничих запасів?*

- а) У натуральних або вартісних показниках.
- б) У днях виробничої потреби.
- в) У днях реалізації кінцевого продукту.
- г) У натуральних показниках та днях виробничої потреби.

34. *Яка ознака характерна для поділу основних фондів підприємства на активну і пасивну частину.*

- а) Характер участі у виробничих процесах.
- б) Рівень дохідності.
- в) Цільове призначення.
- г) Паспортна продуктивність.

35. *Що відбувається з натурально-уречевленою формою основних фондів у процесі їх експлуатації?*

- а) Нічого не відбувається.
- б) Вона споживається.
- в) Переноситься на продукцію, що виготовляється.
- г) Змінюється залежно від інтенсивності використання.

36. *Коефіцієнт фондовіддачі основних фондів за обсягом реалізованої продукції характеризує*

а) Обсяг реалізованої, продукції, що припадає на одну гривню вартості основних фондів.

б) Загальний обсяг реалізації, що припадає на одиницю обігових фондів підприємства.

в) Загальну вартість фондів, що приходить на одиницю товарної продукції.

г) Загальну вартість фондів, що припадає на одного працюючого.

37. *Фондоозброєність праці визначається як співвідношення:*

а) Середньорічної вартості основних виробничих фондів до середньо спискової чисельності працівників.

б) Середньоспискової чисельності працівників до середньорічної вартості основних фондів.

в) Середньорічної вартості активної частини основних виробничих фондів до середньоспискової чисельності працівників.

г) Середньоспискова чисельність віднесена до середньорічної вартості основних виробничих фондів.

38. Як визначається поточний запас сировини (матеріалів) на підприємстві?

а) Обчислюють в межах половини середнього інтервалу між поставками сировини (матеріалів).

б) Визначають методом екстраполяції.

в) На основі балансового методу.

г) Всі відповіді правильні.

39. Визначення резервного (страхового) запасу на підприємстві може здійснюватися:

а) За середнім відхиленням фактичних строків поставки матеріалів від передбачених договорів.

б) За періодом часу, який необхідний для термінового оформлення замовлення на доставку.

в) За різницею обсягів та вартості виробництва товарів, у тому числі на складі, та обсягу відвантаження покупцям

г) а) і б) як способи є прийнятні.

40. Нематеріальні ресурси підприємства - це:

а) Складова частина потенціалу підприємства, здатна приносити економічну користь протягом відносно тривалого періоду, для якої характерні відсутність матеріальної основи здобування доходів та невизначеність розміру майбутнього прибутку від її використання.

б) Спосіб організації виробничого процесу.

в) Результати організації виробничого процесу.

г) Частина основних фондів, яка формує її основну складову.

41. Роялті – це:

а) Ставка до обсягу чистого продажу, до собівартості виробництва або у розрахунку на одиницю ліцензійної продукції.

б) Одноразові винагороди за право користування об'єктом

ліцензійної угоди.

в) Вартість активної частини основних виробничих фондів.

г) Всі відповіді правильні.

42. Нематеріальні активи — це:

а) Права на використання об'єктів промислової та інтелектуальної власності.

б) Створення доброї репутації підприємства за допомогою реклами.

в) Різновид благодійницької діяльності підприємства.

г) Землі, що знаходяться у власності підприємства.

43. Процес амортизації основних фондів можна охарактеризувати як:

а) перенесення вартості основних фондів на вартість новоствореної продукції;

б) відшкодування витрат на ремонт основних фондів з прибутку підприємства;

в) вихід з ладу окремих об'єктів основних фондів підприємства;

г) списання протягом кількох років експлуатації балансової вартості основних фондів.

44. Норма амортизації основних фондів — це:

а) щорічний відсоток відшкодування вартості зношеної частини основних фондів;

б) процент втрати ними своєї первісної вартості;

в) процент щорічного оновлення основних фондів;

г) частка амортизаційного фонду підприємства, яка використовується для ремонту основних фондів.

45. Прискорена амортизація основних фондів використовується з метою:

а) поживавлення процесу відтворення основних фондів;

б) підвищення коефіцієнта фізичного зношування основних фондів;

в) захисту нагромаджених амортизаційних сум від знецінення;

г) приведення до співставного виду первісної і відновної вартості основних фондів.

46. Витрати на поточний ремонт основних фондів відшкодовуються за рахунок:

а) собівартості продукції;

- б) прибутку підприємства;
- в) страхового фонду підприємства;
- г) державного резервного фонду.

47. *Тривалість одного обороту оборотних коштів показує:*

- а) тривалість одного обороту, у днях;
- б) на скільки днів прискорилась оборотність порівняно з попереднім періодом;
- в) скільки днів іде на реалізацію готової продукції й одержання грошових коштів за неї;
- г) скільки днів становить період між поставками товарно-матеріальних цінностей.

48. *Передача права власності на використання нематеріальних ресурсів здійснюється у формі:*

- а) ліцензійної угоди і видачі ліцензії;
- б) видачі сертифіката;
- в) видачі патенту;
- г) видачі державного дозволу.

49. *Згідно з чинним законодавством інвестиції - це:*

- а) сукупність усіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкт підприємницької діяльності з метою створення економічного, соціального або екологічного ефекту;
- б) сукупність усіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкт підприємницької діяльності з метою створення прибутку;
- в) сукупність грошових коштів підприємства, які використовуються ним для одержання прибутку;
- г) грошовий вираз матеріальних і нематеріальних активів підприємства.

50. *Величину грошового потоку при обчисленні ефективності інвестицій можна визначити як:*

- а) суму чистого доходу підприємства та амортизаційних відрахувань;
- б) величину чистого прибутку підприємства;
- в) щорічні суми погашення кредитів та процентів за ними;
- г) різницю між сумою балансового прибутку підприємства та операційними витратами.

51. *До нематеріальних ресурсів підприємства належать:*

а) алгоритми побудови автоматизованої системи управління підприємством;

б) календарні плани виробничої діяльності;

в) штатний розпис;

г) товарний знак обслуговування.

52. *Об'єктом винаходу може бути:*

а) порода тварини;

б) спосіб зварювання залізних конструкцій;

в) програма боротьби з вірусними захворюваннями;

г) програмне забезпечення ЕОМ.

53. *До об'єктів промислової власності належать:*

а) корисна пропозиція;

б) товарний знак;

в) товарний продукт;

г) зразок готової продукції.

54. *Оригінальні позначки, які мають правовий захист і призначені для виокремлення товару серед аналогічних товарів інших виробників, називаються:*

а) корисними моделями;

б) місцем походження товару;

в) товарними знаками;

г) гудвілом.

55. *Права на використання об'єктів промислової та інтелектуальної власності називаються:*

а) виробничими активами;

б) стійкими пасивами;

в) нематеріальними ресурсами;

г) нематеріальними активами.

56. *Специфіка нематеріальних активів полягає в такому:*

а) відсутності матеріальної основи;

б) особливостях амортизації;

в) невизначеності обсягів майбутніх прибутків;

г) невизначеності економічної користі.

57. *Вартість нематеріальних активів може оцінюватись:*

а) невизначеністю та ризиком;

б) собівартістю;

в) нематеріальним походженням;

г) покупною вартістю.

Задачі для самостійного рішення

Задача 1. Балансова вартість основних виробничих фондів підприємства на початок 20XX року становила 7000000 грн. 10 квітня та 20 вересня були запроваджені нові основні фонди вартістю 1150 000 грн. та 790 000 грн. відповідно. Крім цього, у серпні того ж року була придбана нова автоматична лінія вартістю 2600 000 грн. Витрати на її транспортування та монтаж склали 12% її вартості. В той же час у зв'язку з повним фізичним зносом були виведені з експлуатації фонди загальною вартістю 750 000 грн. Економічний знос основних виробничих фондів на початок наступного року досяг 45%. Розрахувати:

- а) середньорічну вартість основних виробничих фондів підприємства у 20XX році;
- б) балансову та залишкову вартість основних фондів підприємства у наступному році.

Задача 2. Балансова вартість основних виробничих фондів підприємства на початок базового року становила 6 900 500 грн. 3 1 березня були запроваджені нові основні фонди вартістю 780 000 грн., а з першого жовтня базового року були виведені з експлуатації фонди вартістю 350 000 грн. Рівень фондовіддачі в базовому році складав 1,56 грн. В розрахунковому році передбачається збільшити на 25%, а середньорічної вартості основних фондів на 10%. Розрахувати:

- а) рівень фондоємності продукції в базовому та розрахунковому роках;
- б) абсолютну та відносну зміну фондоємність за рахунок динаміки обсягу реалізованої продукції й середньорічної вартості основних фондів.

Задача 3. На підприємстві вартість основних виробничих фондів на початок базового року складала 8 950 500 грн. 3 01 травня цього року вибуло основних фондів на загальну суму 1 235 000 грн., а з 10 листопада цього ж року запроваджені нові фонди вартістю 1 570 000 грн. Обсяг реалізованої продукції склав 10 850 920 грн., загальна чисельність персоналу – 320 чол. Розрахувати та надати характеристику наступним показникам:

- а) середньорічну вартість основних виробничих фондів;
- б) фондовіддачу та фондоємність продукції;
- в) фондоозброєність праці.

Задача 4. Собівартість річного випуску товарної продукції – 1200 тис. грн., затрати на матеріали складають – 600 тис. грн., норма у виробничих запасах – 13 днів, норма запасу готової продукції – 14 днів, витрати на 1 грн. товарної продукції – 0,8 грн/грн., тривалість виробничого циклу – 25 днів. Визначити коефіцієнт обіговості обігових коштів.

Задача 5. У звітному році сума коштів, що нормуються складала 100 000 грн. Тривалість одного обігу обігових коштів – 30 днів. В наступному році передбачається збільшення обсягу реалізованої продукції на 7%. На скільки днів скоротиться час одного обігу, за умови, що сума коштів, що нормується залишиться незмінною.

Задача 6. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві, оборот обігових коштів, якщо відомо, що за рік вироблено 10000 одиниць продукції. Собівартість одного виробу – 80 грн., ціна виробу на 25% перевищує його собівартість; середньорічний залишок обігових коштів – 50000 грн., тривалість виробничого циклу складає 5 днів, а коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві 0,5.

Задача 7. Квартальна програма випуску виробів – 1500 одиниць, чиста вага одного виробу – 10 кг., втрати матеріалу – 2,9 кг., відходи в стружку – 12,5 кг., шліфувальний пил – 0,7 кг. Періодичність поставки чавуну – 15 днів. Розрахувати:

- а) норму розходу та коефіцієнт використання металу на виготовлення одного виробу;
- б) розмір поточного та страхового запасів металу.

Задача 8. У звітному році підприємством було виготовлено та реалізовано продукції на суму 15 000 000 грн., за умови наявності середньорічної суми обігових коштів у сумі 800 000 грн. В наступному році передбачається збільшення обсягу продаж продукції на 10%. Коефіцієнт обіговості обігових коштів зросте на 20%. Визначити потребу підприємства в обігових коштах в наступному році та можливе звільнення обігових коштів за рахунок прискорення їх обігу.

Задача 9. На початок розрахункового року первісна вартість нематеріальних активів підприємства становила 2630 тис.грн. На початку березня підприємство планує придбати навчальну комп'ютерну програму для своїх працівників вартістю 250 тис.грн.

Відома зарубіжна фірма спорідненої галузі запропонувала компанії придбати право на виробництво продукції під її товарною маркою, що має позитивну репутацію на зарубіжних ринках.

Підприємство, після відповідних економічних розрахунків, погодилося придбати товарний знак з 1 липня поточного року за ціною 600 тис.€, при цьому аналітики прогнозують на середину року офіційний курс 1 €/ 32,3 грн. Визначити:

- середньорічну вартість нематеріальних активів;
- вихідну балансову вартість нематеріальних активів на початок наступного року;
- величину амортизаційних відрахувань по нематеріальним активам за розрахунковий рік згідно з чинним законодавством.

Задача 10. Підприємство придбало нову машину за 200 тис.грн. Крім того, на її доставку й монтаж було витрачено 4 тис.грн. Визначити щорічні суми амортизаційних відрахувань за умови застосування підприємством рівномірного (прямолінійного), методу зменшення залишкової вартості, подвійно-залишкового (прискореного зменшення залишкової вартості) та кумулятивного методів нарахування амортизації. Прогнозний термін використання машини 5 років, а її ліквідаційна вартість становить 2 тис.грн.

Задача 11. Фабрика придбала нову технологічну лінію вартістю 12000 тис.грн. Очікується, що використання лінії дозволить підприємству виробити 500 тис.од. виробів за увесь строк експлуатації. Ліквідаційна вартість обладнання оцінюється на рівні 10 тис.грн. За поточний місяць на лінії виготовлено 5 тис. виробів. Розрахуйте суму амортизаційних відрахувань по технологічній лінії за місяць, використовуючи виробничий метод нарахування амортизації.

Задача 12. Використовуючи наведені у таблиці показники, необхідно економічно обґрунтувати доцільність проведення капітального ремонту, ремонту з модернізацією або заміну застарілої машини.

Показники		Од. виміру	Види машин	
			А	Б
Вартість нової машини		грн.	1100	1700
Річна продуктивність машини у першому циклі експлуатації				
	а) нової машини	тис.ум.од.	105	165
	б) старої, капітально відремонтованої	тис.ум.од.	70	120
	в) старої, капітально відремонтованої та модернізованої	тис.ум.од.	95	140

Тривалість міжремонтного циклу				
	а) нової машини	роки	3,5	3
	б) старої, капітально відремонтованої	роки	2,8	2,4
	в) старої, капітально відремонтованої та модернізованої	роки	3,0	2,5
Збитки пов'язанні з неповною амортизацією старої машини в разі її заміни		грн.	328	240
Вартість капітального ремонту		грн.	300	400
Вартість капітального ремонту з модернізацією		грн.	480	560
Собівартість одиниці продукції, виготовленої на:				
	а) новій машині	грн. на 1 тис.ум.од.	1300	1480
	б) старій, капітально відремонтованій	грн. на 1 тис.ум.од.	1308	1485
	в) старій, капітально відремонтованій та модернізованій	грн. на 1 тис.ум.од.	1303	1483

Задача 13. Розрахувати норматив оборотних коштів і нормативний коефіцієнт їх оборотності якщо відомо наступне: добова потреба у матеріалах 65 тис. грн., норма запасу матеріалів 5 дн., середньоденний обсяг виробничої собівартості продукції 100 тис. грн., середньодобове виробництво продукції за повною собівартістю 140 тис. грн. Тривалість виробничого циклу складає 8 дн., коефіцієнт наростання витрат 0,7. Норма запасу готової продукції на складі 10 дн. Нормативна тривалість періоду від оплати постачальникам (передоплата) до отримання грошей від покупців з врахуванням часу транспортування становить 32 дн.

Задача 14. У розрахунковому році обсяг реалізації заводу становитиме 1200 тис.грн., виробнича собівартість продукції складе 810 тис.грн., а її повна собівартість 970 тис.грн. Річна потреба у матеріалах 620 тис.грн.. їх середній поточний запас 10 дн., а транспортний 2 дн. Тривалість виробничого циклу 8 дн. На початку циклу у виробництво запускається 40% витрат, решта - рівномірно протягом виробничого циклу. На складі продукція знаходиться 11 дн., а між відвантаженням продукції та сплатою рахунків покупцями проходить 14 дн. На початок року залишок витрат майбутніх періодів

складе 210 тис.грн., однак протягом року планується витратити на розробку нової продукції, випуск якої намічений на майбутнє, ще 85 тис. грн. Мінімальна сума коштів на поточному рахунку за вимогою банку має складати 15 тис.грн., однак підприємство, з метою покриття непередбачуваних витрат, бажає додатково на рахунку мати 12 тис.грн. та 0,2 тис.грн. у касі. У році 280 робочих днів. Визначити необхідну величину оборотних коштів підприємства та показники ефективності їх використання.

Задача 15. Протягом звітного року підприємство виготовило і реалізувало 12000 т. руди за ціною 0,6 тис.грн./т., та 2300 т. граніту по 1,2 тис.грн./т. Середньорічний залишок обігових коштів звітного року склав 520 тис.грн. У наступному році сукупний обсяг реалізованої продукції має бути збільшений на 15%. Крім того, розроблено організаційно-економічні заходи щодо підвищення ефективності виробництва, які дозволять скоротити тривалість обороту оборотних коштів приблизно на 4 дн. На основі наведених даних розрахувати: 1)показники оборотності оборотних коштів у звітному та розрахунковому роках; 2)необхідний обсяг оборотних коштів у наступному році; 3)можливий обсяг вивільнення (абсолютного та відносного) оборотних коштів внаслідок здійснення організаційно-економічних заходів.

Задача 16. Інвестор має два альтернативні варіанти вкладання коштів: 1)придбання акції за 1100 грн. Прогнозується, що через 4 роки її вартість зросте у 3 рази. 2)вкласти гроші у банк, що гарантує доходність на рівні 22 % річних. Використовуючи прийом визначення майбутньої та теперішньої вартості, обрати кращий варіант інвестування.

Задача 17. Обґрунтувати доцільність реалізації інвестиційного проекту за показниками чиста теперішня вартість, термін окупності інвестицій та внутрішня норма доходності, якщо відомо наступне:

Показники	Значення на дату аналізу, тис.грн.			
	початок 1 р.	кінець 1 р.	кінець 2 р.	кінець 3 р.
Інвестиції	220	280		-
Чистий прибуток	-	50	200	290
Амортизаційні відрахування	-	100	120	120

Дисконтна ставка проекту 20%.

3.9. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 8. Фінансові ресурси (капітал підприємства)

ПЛАН

1. Фінансові ресурси підприємства: сутність, склад, класифікація та джерела формування.
2. Кругообіг фінансових ресурсів підприємства в процесі формування його капіталу.
3. Капітал як складова ресурсів підприємства: характеристика сутності з позицій різних підходів та принципи його формування.
4. Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.
5. Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.
6. Кредитування як механізм формування позикового капіталу підприємства: поняття, принципи, завдання.
7. Поняття структури та вартості капіталу підприємства.
8. Методичні інструменти аналізу капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи.
9. Планування обсягу і структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи.

Мета заняття – навчитися використовувати методи аналізу капіталу підприємства; методи планування обсягу і структури капіталу підприємства .

Питання для обговорення

1. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства.
2. Кругообіг фінансових ресурсів підприємства в процесі формування його капіталу.
3. Класифікація капіталу підприємства.
4. Особливості формування власного капіталу залежно від основних характеристик підприємства.
5. Особливості формування позикового капіталу залежно від основних характеристик підприємства.
6. Особливості, форми та інструменти банківського і небанківського кредитування підприємства.

7. Методичні підходи до оцінки ефекту фінансового важеля та середньозваженої вартості капіталу підприємства.

8. Резерви зростання капіталу підприємства.

Тести

1. *Фінансові ресурси підприємства це:*

а) кошти, спрямовані на поточні витрати, затрати на розширення відтворення і виконання фінансових зобов'язань;

б) преміальні виплати працівникам за виконані роботи;

в) кошти, вкладені в невиробничу сферу підприємства;

г) грошові кошти на розрахунковому рахунку підприємства.

2. *Лізинг - це:*

а) особливий вид оренди рухомого і нерухомого майна у кредитора, який придбав його з метою здачі в оренду;

б) використання майна підприємства під заставу;

в) сплата боргів підприємства часткою власного майна;

г) дольова участь підприємства у придбанні об'єктів нерухомості.

3. *Основними джерелами утворення запозиченого капіталу (коштів) є:*

а) статутний фонд (капітал),

б) довгострокові боргові зобов'язання;

в) короткострокові кредити;

г) короткострокові боргові зобов'язання.

4. *Короткострокові боргові зобов'язання - це ті, які:*

а) погашаються в межах року;

б) погашаються за півроку;

в) погашаються не раніше ніж за рік від дати складання балансу;

г) погашаються в межах 9 місяців.

5. *Господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає передачу орендарю права користування основними фондами на строк, який перевищує строк їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних фондів їх власнику після закінчення строку дії угоди, називається:*

а) оперативним лізингом;

б) фінансовим лізингом;

в) оперативною орендою;

г) фінансовою орендою.

6. Частина чистого прибутку, яка розподіляється між учасниками (власниками) у відповідності з їх долею у власному капіталі, називається _____ (вказати потрібний термін)

7. Пасив балансу:

- а) характеризує певні фінансові пропорції;
- б) відображає наявність і використання коштів на певну дату;
- в) показує напрямки розміщення коштів (капіталу);
- г) характеризує джерела коштів (капіталу).

8. Основними джерелами утворення власного капіталу (коштів)

є:

- а) статутний фонд (капітал), акумульований прибуток;
- б) довгострокові боргові зобов'язання;
- в) короткострокові кредити;
- г) короткострокові боргові зобов'язання.

9. Довгострокові боргові зобов'язання - це ті, які:

- а) погашаються в межах року;
- б) погашаються за півроку;
- в) погашаються не раніше ніж за рік від дати складання балансу;
- г) погашаються в межах 9 місяців.

10. Сума пасивів балансу завжди:

- а) більше суми активів;
- б) не менше суми активів;
- в) дорівнює сумі активів;
- г) менше суми активів.

11. До короткострокових пасивів належать:

- а) заборгованість за майно в оренді;
- б) кредиторська заборгованість: за одержані товари, аванси, видані векселі, за розрахунками по оплаті праці, виплаті податків тощо;
- в) короткострокові кредити;
- г) відповіді б) і в).

12. До запозиченого капіталу належать:

- а) резервний фонд;
- б) спеціальні фонди та цільове фінансування;
- в) довгострокові та короткострокові боргові зобов'язання;
- г) емісія цінних паперів.

13. Фінансова діяльність підприємства - це:

- а) здійснення регулярних виплат до бюджету та інших цільових фондів;

- б) грошові відносини, пов'язані з обігом коштів підприємства;
- в) відносини, що регулюють розміри матеріальної винагороди працівників підприємства;
- г) визначення розмірів необхідних інвестицій в економіку регіону.

14. Не належить до основних завдань фінансової діяльності підприємства:

- а) вибір форм фінансування і підтримка їх оптимального співвідношення;
- б) забезпечення оптимального співвідношення між використовуваними формами і системами оплати праці;
- в) вибір структури капіталу підприємства;
- г) забезпечення своєчасності розрахунків.

15. Фінансовий план підприємства складається для:

- а) розробки фінансової стратегії підприємства;
- б) прогнозування чисельності працюючих на перспективу;
- в) узгодження доходів з витратами у плановому періоду;
- г) визначення прогнозованої суми податків, що мають бути сплачені в плановому році.

3.10. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 9. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

ПЛАН

1. Сутність понять витрати, поточні та капітальні витрати підприємства, виробнича собівартість продукції, послуг і робіт.
2. Класифікація поточних витрат.
3. Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення.
4. Поняття калькулювання продукції підприємства.
5. Методи калькулювання собівартості.
6. Методичні інструменти аналізу поточних витрат підприємства.
7. Фактори, що впливають на формування поточних витрат підприємства.
8. Методи планування поточних витрат підприємства.
9. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання.

Мета заняття – навчитися використовувати методи розрахунку та планування собівартості.

Питання для обговорення

1. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки.
2. Вибір калькуляційних одиниць.
3. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції та послуг.
4. Управління поточними витратами за системою «директ-костингу».
5. Зміст і механізм дій виробничого левериджу.
6. Шляхи раціоналізації складу витрат підприємства.
7. Резерви раціоналізації поточних витрат підприємства.
8. Структура доходів та витрат підприємства.
9. Чи можуть витрати вимірюватися у негрошовій формі?
10. Що входить до складу комерційних та управлінських витрат?
11. Чому сукупність витрат, що відносяться на собівартість, регламентується державою?
12. Який вид собівартості включає максимальну кількість витрат?

Тести

1. *Грошове відображення витрат виробничих факторів, необхідних для здійснення підприємством своєї виробничої діяльності, являють собою:*

- а) Поточні витрати.
- б) Фінансові витрати.
- в) Інвестиційні витрати.
- г) Фінансові результати діяльності

2. *Назвіть статтю калькуляції собівартості продукції, яка відображає прямі витрати:*

- а) витрати сировини та матеріалів;
- б) витрати на утримання й експлуатацію обладнання;
- в) загальнозаводські витрати;
- г) витрати на освоєння та підготовку виробництва

3. *Калькулювання собівартості продукції - це:*

- а) процес обчислення собівартості одиниці продукції;
- б) обчислення загальної суми витрат підприємства,;
- в) розподіл витрат підприємства за видами його діяльності;
- г) розподіл накладних витрат за видами продукції.

4. *Виберіть у наведеному переліку економічні елементи витрат підприємства:*

- а) амортизаційні відрахування;
- б) адміністративні витрати;
- в) енергія, спожита на технологічні цілі;
- г) витрати на опалення виробничого корпусу.

5. Як змінюються постійні витрати на одиницю продукції при збільшенні обсягів виробництва в короткостроковому періоді?

- а) Зменшуються.
- б) Не змінюються.
- в) Збільшуються.
- г) Частково зменшуються.

6. Витрати, які характеризують приріст загальних витрат при збільшенні обсягів виробництва чи реалізації продукції на одиницю, називають:

- а) Маржинальними.
- б) Постійні витрати.
- в) Середні витрати.
- г) Змінні витрати.

7. Накладні витрати відображають:

- а) Ресурси, використані в процесі обслуговування і управління виробництвом.
- б) Ресурси, використані в процесі безпосереднього виготовлення продукції.
- в) Ресурси, використані в процесі реалізації продукції.
- г) Ресурси, використані на оплату праці виробничого персоналу.

8. Які з перелічених витрат відносяться до змінних витрат:

- а) вартість матеріалів та напівфабрикатів
- б) амортизаційні відрахування
- в) заробітна плата управлінського персоналу
- г) заробітна плата допоміжних робітників

9. Беззбитковий обсяг виробництва визначається за формулою:

а)
$$N_{\text{б}} = \frac{SC}{p - sv}$$

б)
$$N_{\text{б}} = \frac{sv}{p - sv}$$

в)
$$N_{\text{б}} = \frac{P}{p - sv}$$

$$Nb = \frac{SC}{sc - sv}$$

г)

10. *Постійними називаються витрати, які:*

а) не змінюються залежно від кількості виготовленої продукції;

б) постійно повторюються при калькулюванні собівартості одиниці продукції;

в) пов'язані з постійним асортиментом продукції;

г) постійно зростають із ростом обсягу виробництва продукції.

11. *У складі матеріальних затрат відображаються:*

а) платежі по обов'язковому страхуванню майна;

б) вартість напівфабрикатів та комплектуючих, які входять до складу продукції, яка випускається;

в) знос нематеріальних активів;

г) витрати на утримання та обслуговування устаткування.

12. *За характером зв'язку з процесом виготовлення продукції затрати поділяються на:*

а) прямі, непрямі;

б) одиничні, комплексні;

в) виробничі, невиробничі;

г) основні, накладні.

13. *Змінні витрати – це ті:*

а) які не залежать від динаміки обсягів виробництва;

б) які збільшуються або зменшуються відносно динаміки обсягів виробництва;

в) які безпосередньо пов'язані з виробництвом окремих видів продукції;

г) які пов'язані з організацією та обслуговуванням виробництва.

14. *До непрямих витрат належать:*

а) затрати на оплату праці основних робочих;

б) затрати на сировину та матеріали;

в) затрати на утримання та обслуговування устаткування;

г) амортизація основних фондів та нематеріальних активів.

15. *Паливо на технологічні цілі належить до:*

а) прямих витрат;

б) накладних витрат;

в) граничних витрат;

г) непрямих витрат.

16. *Кошторис витрат на виробництво складається на підставі:*

- а) групування затрат за економічними елементами;
- б) групування затрат за статтями калькуляції;
- в) розподілу затрат на основні та накладні;
- г) розподілу затрат на прямі та непрямі.

17. При складенні калькуляції витрати групуються за ознакою:

- а) прямі, непрямі;
- б) основні, накладні;
- в) трудові, матеріальні, грошові;
- г) немає правильної відповіді.

18. До комплексних статей витрат належать:

- а) витрати на утримання і експлуатацію машин і устаткування;
- б) затрати на оплату праці основного виробничого персоналу підприємства;
- в) загальновиробничі витрати;
- г) паливо на технологічні цілі.

19. В якій статті калькуляції міститься амортизація технологічного обладнання:

- а) адміністративні затрати;
- б) амортизація;
- в) позавиробничі витрати;
- г) витрати на утримання та експлуатацію обладнання.

20. Продукція (роботи, послуги), які потребують визначених пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат, називаються:

- а) об'єктом обліку витрат;
- б) методом обліку витрат;
- в) суб'єктом обліку витрат;
- г) одиницею обліку витрат.

Задачі для самостійного рішення

Задача 1. Визначити критичний обсяг виробництва на промисловому підприємстві, якщо відомо наступне. Виробнича потужність підприємства, яке виробляє один вид продукції, складає 700 000 одиниць на рік при коефіцієнті її використання 0,85. Можливий прибуток від реалізації продукції складає 3 500 600 грн. Постійні витрати на виробництво складають 900 000, змінні – 1 360 000 грн. Вирішити задачу аналітичним та графічним методами.

Задача 2. Норма витрат сталі та бронзи на одиницю виробу 45 кг та 20 кг відповідно, вартість однієї тони сталі – 13000 грн/т та 100000 грн/т, а допустимі технологією відходи – 3% та 1,5% відповідно. Часова

тарифна ставка основних виробників – 54,3 грн., додаткова заробітна платня складає 7% від основної, відрахування на соціальне страхування – 22%. Норма часу на виготовлення одиниці продукції складає 1,2 ч. Загальна сума заробітної плати основних виробничих працівників за відрядними розцінками – 2 000 000 грн. Загально виробничі витрати на підприємстві складають 1 000 000 грн., а загальногосподарські – 1 500 000 грн. Позавиробничі витрати передбачаються у розмірі 3% від виробничої собівартості. Очікуваний доход у розрахунку на одиницю продукції має складати 10% її повної собівартості. Визначити повну собівартість продукції та відпускну ціну виробу.

Задача 3. Необхідно скласти прогнозу калькуляцію одиниці продукції А з урахуванням наступного.

За попередніми розрахунками, витрати конструкційних матеріалів на одиницю виробу має скласти, кг: сталі – 4,5; бронзи – 1,1. Покупна ціна цих матеріалів дорівнює 1500 та 3800 у.о. за 1 тону відповідно. Основна заробітна платня виробничих робітників – 1,7 у.о., додаткова – 15% від основної, відрахування на соціальне страхування – 22 %. Витрати на утримання та експлуатацію обладнання передбачається у розмірі 90%, загально виробничі витрати – 60% від основної заробітної платні.

Задача 4. Поточний обсяг реалізації продукції підприємства з урахуванням кон'юнктури ринку становить 15 000 одиниць. Ціна продажу одиниці продукції – 50 у.о., змінні витрати в розрахунку на одиницю продукції складають 15 у.о., а постійні в розрахунку на весь річний випуск – 80000 у.о. Розрахувати:

а) критичний обсяг виробництва за допомогою аналітичного та графічного методів;

б) додатковий обсяг прибутку, який отримує підприємство за умови скорочення змінних витрат на 10%;

в) новий критичний обсяг виробництва при зростанні витрат на рекламу на 10 000 у.о.

Задача 5. На підприємстві виробляються вироби, на виготовлення одиниці яких витрачається 70 кг чавуну. Ціна закупки чавуну – 11900 грн. за тону. Технологічно передбачені відходи матеріалу складають 25% від його маси. Основна заробітна платня в розрахунку на один виріб складає 27 грн., додаткова – 6% від основної, відрахування на соціальне страхування – 37,5%. Загально виробничі витрати складають 2 000 000 грн., загально господарські витрати - 1700

000 грн. Загальна сума заробітної плати основних виробничих працівників за відрядними розцінками – 1 000 000 грн. Позавиробничі витрати передбачаються у розмірі 5% від виробничої собівартості виробу. Очікуваний прибуток в розрахунку на одиницю виробу має скласти 12% її повної собівартості. Визначити повну собівартість та відпускну ціну одиниці виробленої продукції.

3.11. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 10. Доходи та цінова політика підприємства

ПЛАН

1. Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності.
2. Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства.
3. Цінова політика підприємства як фактор формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення.
4. Методи ціноутворення.
5. Методичні інструменти та послідовність аналізу доходів підприємства.
6. Планування доходів підприємства: поняття, завдання і послідовність.

Мета заняття – навчитися використовувати методи формування доходів підприємства та методи ціноутворення на продукцію підприємства.

Питання для обговорення

1. Класифікація доходів підприємства.
2. Напрями забезпечення ефективності цінової політики.
3. Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.

Тести

1. *Дохід підприємства - це:*
 - а) виручка від реалізації продукції за мінусом податку на додану вартість та акцизного збору;
 - б) виручка від реалізації продукції та доходів від продажу цінних паперів;

в) загальний дохід від реалізації продукції та позареалізаційних операцій;

г) загальний дохід від реалізації продукції за мінусом витрат на виробництво і реалізацію продукції.

2. Прибуток підприємства - це:

а) частина чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування витрат на виробництво і реалізацію продукції та інші види діяльності;

б) різниця загального доходу підприємства та податків з продажу;

в) частина загального доходу підприємства за мінусом витрат на виробництво і реалізацію продукції;

г) різниця між виручкою від реалізації продукції та виробничою собівартістю продукції.

3. Ціна товару - це:

а) грошовий еквівалент вартості товару;

б) сукупність витрат на його виробництво і збут;

в) встановлені державою напрями обміну товару на гроші;

г) сукупність матеріальних витрат.

4. Стратегія ринкового ціноутворення ґрунтується на таких чинниках:

а) витрати, попит, конкуренція;

б) обсяг, якість, прибутковість;

в) конкурентність, різноманітність, зіставність;

г) регулювання, аналіз, контроль.

5. Валовий прибуток підприємства - це:

а) чистий дохід від реалізації продукції, зменшений на собівартість реалізованої продукції;

б) вартість товарної продукції;

в) вартість товарної продукції, зменшена на витрат на заробітну плату і цехові витрати;

г) виручка від реалізації продукції.

6. Основною умовою одержання підприємством певної суми прибутку є:

а) Перевищення доходів над витратами.

б) Здійснення господарської діяльності у певному обсязі.

в) Виробництво товарів, що користуються попитом.

г) Проведення маркетингової політики підприємства.

6. Прибуток підприємства як економічна категорія визначає:

- а) Різницю між ціною та собівартістю продукції.
- б) Кінцевий результат діяльності підприємства, отримання якого є необхідною умовою розширеного відтворення на підприємстві.
- в) Результат здійснення усіх видів діяльності підприємства.
- г) Фінансовий результат діяльності підприємства.

8. Дохід підприємства характеризує:

- а) Результат здійснення усіх видів діяльності підприємства за певний період часу.
- б) Чистий результат діяльності підприємства за певний період часу.
- в) Грошовий потік, отриманий підприємством за певний період часу.
- г) Чистий грошовий потік, отриманий підприємством за певний період часу.

9. За яких умов досягається обсяг діяльності підприємства за якого сума отриманого доходу підприємства дорівнює загальному обсягу витрат?

- а) У "точці беззбитковості".
- б) У "точці мінімальної рентабельності".
- в) У "точці ліквідності".
- г) У зоні прибутковості.

10. Поняття "валовий прибуток", означає:

- а) виручку, яку отримали внаслідок продажу продукції;
- б) грошову масу, яка дорівнюється вартості товару;
- в) різницю між обсягом реалізованої продукції в грошовому виразі (без ПДВ та акцизу) та її собівартістю;
- г) чистий дохід підприємства.

11. При обчислюванні оподаткованого прибутку величина балансового прибутку зменшується:

- а) на суму позареалізаційних витрат;
- б) на суму пільг, коштів на благодійні цілі;
- в) на суму прибутку від неосновної діяльності;
- г) на суму амортизаційних відрахувань.

12. Балансовий прибуток - це показник, який:

- а) складається з доходів від оренди майна, доходів від авторських прав та ліцензій, а також пайової участі у СП, інвестиційній діяльності;
- б) складається з суми прибутку від реалізації продукції, інших матеріальних цінностей та прибутку від позареалізаційних операцій;

- в) дорівнює сумі прибутку від реалізації;
- г) дорівнює сумі прибутку від позареалізаційних операцій.

13. З високих доходів обчислюється більший відсоток, чим з нижчих. Ідеться про:

- а) пропорційний податок;
- б) прогресивний податок;
- в) податок на додану вартість;
- г) регресивний податок.

14. До внутрішніх чинників, які впливають на розмір прибутку, відносяться:

- а) рівень витрат виробництва, якість та конкурентоспроможність товарів, технічний та організаційний рівень виробництва;
- б) зміни еластичності попиту і пропозиції;
- в) коливання попиту і пропозиції;
- г) рівень державного регулювання.

15. Позареалізаційний прибуток може бути отримано за такими операціями:

- а) від реалізації основних фондів, нематеріальних активів;
- б) по коштам, вкладеним на депозит;
- в) від пайової участі у СП, а також за доходами від авторських прав та ліцензій;
- г) правильні відповіді а) та б).

Задачі для самостійного рішення

Задача 1. Складіть калькуляцію та визначте структуру оптової ціни підприємства (з ПДВ) жіночого костюму.

Розрахунок вартості сировини та матеріалу виконати за наведеними у таблиці даними

Найменування сировини та основних матеріалів	Норма , м2	Ціна , м2, грн.	Сума, грн..
Тканина верхня	3,6	1220	
Підкладка шовкова	1,76	465	
Підкладка х/б	1,55	234	
Приклад			218
Фурнітура			312
Плечики			44,5
Корсажна стрічка			112

Відходи			114
---------	--	--	-----

Основна зарплата виробничих працівників – 7222 грн.

Додаткова зарплата виробничих працівників – 18% від основної

Нарахування на зарплату:

- єдиний соціальний внесок – 22%.

Накладні витрати – 40% від основної зарплати виробничих працівників

Позавиробничі витрати – 0,4% від виробничої собівартості

Оптова ціна підприємства з ПДВ – 4087 грн.

ПДВ – 20% до оптової ціни підприємства.

Визначити:

1. прибуток за оптовою ціною підприємства
2. ціну, за якою роздрібна торгівля буде розраховуватися з посередником
3. роздрібну ціну виробу

Задача 2. Визначити роздрібну ціну одиниці товару на основі таких даних:

1. Витрати на придбання продукції за відпускною ціною – 15 тис. грн.
2. Обсяг придбаної продукції – 1000 шт.
3. Витрати на транспортування товарів – 5400 грн.
4. Витрати на оплату праці працівникам (у т.ч. податок на доходи та внески до державних цільових фондів) – 40000 грн.
5. Оренда приміщення – 8500 грн.
6. Оплата послуг з опалення, освітлення, водопостачання та ін. – 4560 грн.
7. Прибуток магазину – 15% від суми витрат обігу. Торговельне підприємство є платником ПДВ.

3.12. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 11. Фінансові результати діяльності підприємства

ПЛАН

1. Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства.
2. Сутність, функції та значення прибутку, джерела його утворення.
3. Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають.

4. Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства.

5. Обґрунтування прибутку на плановий період: завдання та методичний інструментарій.

6. Використання чистого прибутку підприємства.

Мета заняття – навчитися розраховувати фінансові результати діяльності підприємства, проводити аналіз та планування прибутку підприємства.

Питання для обговорення

1. Механізм формування чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності.

2. Резерви зростання прибутку підприємства: поняття, класифікація, методика оцінки.

3. Використання чистого прибутку підприємства.

4. Чи включає дохід непрямі податки?

5. Що таке «якість» прибутку? Яким чином можна оцінити «якість» прибутку?

6. У чому різниця понять «доходи» та «прибуток підприємства»?

7. У чому різниця понять «економічний прибуток» та «бухгалтерський прибуток підприємства»?

8. Чи може величина прибутку бути більше ніж величина доходів підприємства?

Тести

1. Назвіть можливі напрями використання чистого прибутку:

- а) сплата податку на прибуток;
- б) виплата дивідендів;
- в) створення резервного капіталу (фонду);
- г) виплати засновникам підприємства.

2. Валовий прибуток підприємства - це:

- а) виручка від реалізації продукції;
- б) вартість товарної продукції;
- в) вартість товарної продукції, зменшена на витрат на заробітну плату і цехові витрати;
- г) чистий дохід від реалізації продукції, зменшений на собівартість реалізованої продукції.

3. Що є основним джерелом інформації для аналізу фінансових результатів?

- а) Звіт про фінансові результати
- б) Баланс.
- в) Регістри бухгалтерського обліку.
- г) Листування з фінансовими органами.

4. Назвіть основні завдання аналізу фінансових результатів.

- а) Оцінити виконання плану за показниками, підрахувати резерви зростання прибутку і рентабельності.
- б) Визначити вплив основних факторів на зміну прибутку від реалізації продукції.
- в) Оцінити рівень рентабельності продукції та капіталу.
- г) Визначити фінансову стабільність компанії.

5. Які з наведених факторів позитивно впливають на суму фінансового результату промислового підприємства?

- а) Збільшення обсягу випуску продукції;
- б) Зниження собівартості окремих виробів;
- в) Підвищення якості продукції, що випускається;
- г) Усі відповіді є правильними.

6. Як називається частина виручки, що залишається на підприємстві після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність?

- а) Рентабельність;
- б) Прибуток;
- в) Ефективність;
- г) Чистий дохід.

7. Як називається частина виручки, що залишається на підприємстві після сплати непрямих податків (акцизного і на додану вартість)?

- а) Рентабельність;
- б) Прибуток;
- в) Ефективність;
- г) Чистий дохід.

8. Що не є джерелом утворення доходу підприємства?

- а) Дохід від реалізації продукції, робіт і послуг;
- б) Дохід від реалізації матеріальних цінностей і майна;
- в) Дохід від здачі майна в оренду;
- г) Податок на додану вартість.

9. *Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) є частиною доходу від ... діяльності*

- а) Операційної
- б) Надзвичайної
- в) Фінансової
- г) Іншої

10. *Фінансові результати діяльності торговельного підприємства характеризуються ...*

- а) сумою отриманого прибутку;
- б) сумою отриманого доходу і прибутку;
- в) рівнем рентабельності;
- г) сумою отриманого прибутку і рівнем рентабельності

11. *Які показники визначають під час аналізу прибутку торговельних підприємств?*

- а) Відсоток виконання плану і динаміка прибутку;
- б) Відсоток виконання плану прибутку за загальним обсягом і джерелами утворення;
- в) Сума прибутку за джерелами утворення, рівень рентабельності, абсолютне і відносне їх відхилення, відсоток виконання плану і динаміка прибутку, вплив чинників на прибуток і рентабельність;
- г) Абсолютне та відносне відхилення прибутку.

12. *Зміна обсягу реалізації продукції, структурні зрушення у складі реалізованої продукції, зміна собівартості продукції, зміна цін впливають на відхилення ... прибутку.*

- а) Валового;
- б) Чистого;
- в) Надзвичайного;
- г) Усі відповіді є правильними.

13. *Як зміна обсягу реалізації продукції впливає на відхилення валового прибутку від реалізації звітного року від валового прибутку попереднього року, визначають, порівнюючи*

- а) прибуток від реалізації звітного року за цінами, структурою і собівартістю попереднього року з прибутком від реалізації за попередній рік
- б) фактичний прибуток від реалізації за звітний рік за цінами, структурою і собівартістю звітного року з прибутком від

реалізації звітнього року за цінами, структурою і собівартістю попереднього року

в) фактичний прибуток від реалізації за звітний рік із фактичним прибутком від реалізації попереднього року

г) правильної відповіді немає

14. Щоб визначити, як зміна собівартості продукції та асортиментно-структурні зрушення впливають на відхилення фактичного прибутку від реалізації продукції звітнього року від аналогічного показника попереднього року, слід порівняти фактичний прибуток від реалізації продукції за звітний рік ...

а) Із прибутком від фактично реалізованої продукції звітнього року за структурою і собівартістю попереднього року;

б) За звітний рік із фактичним прибутком за попередній рік;

в) За цінами, структурою і собівартістю попереднього року з фактичним прибутком за попередній рік;

г) Правильної відповіді немає.

15. Помноживши кількість додатково реалізованої рентабельної продукції в натуральних одиницях виміру на плановий прибуток на одиницю продукції, визначимо резерв ... за рахунок додатково реалізованої рентабельної продукції.

а) збільшення виручки від реалізації;

б) збільшення прибутку від реалізації;

в) підвищення рівня рентабельності;

г) збільшення випуску продукції

16. Як відношення чистого прибутку до суми виторгу від реалізації без ПДВ та акцизів обчислюють рентабельність ...

а) продажу;

б) підприємства;

в) окремих видів продукції;

г) капіталу.

17. Який зв'язок існує між фінансовими результатами від звичайної діяльності і чистим прибутком?

а) Прямий;

б) Зворотний;

в) Пропорційний;

г) Правильної відповіді немає.

18. Яке обмеження ринкового характеру існує для збільшення прибутку шляхом підвищення торговельної націнки?

- а) Обмежень немає
- б) Попит споживачів
- в) Конкуренція.
- г) Ресурсне обмеження

19. Велика кількість показників фінансових результатів діяльності підприємства... .

- створює методичні труднощі їх системного розгляду;
- спрощує вибір користувача в одержанні потрібної інформації;
- сприяє прискореному одержанню всеохопної інформації;
- сприяє стандартизації облікових даних.

20. Факторний аналіз фінансових результатів підприємства розкриває

- а) структуру прибутків і збитків
- б) комерційну таємницю підприємства
- в) вплив окремих факторів на результативний показник

діяльності підприємства

- г) якісні зміни показників конкурентів

21. Аналіз та оцінка ефективності фінансових результатів діяльності підприємства є ... етапом аналізу фінансових результатів.

- а) початковим;
- б) допоміжним;
- в) нехарактерним;
- г) завершальним.

22. Чим зумовлені збільшення обсягу продажів і прибутку підприємства?

- а) Нераціональною інвестиційною політикою
- б) Зниженням частки позикового капіталу
- в) Зниженням ринків збуту
- г) Правильністю вибору цінової політики й розширенням

Задачі для самостійного рішення

Задача 1. Розрахувати на плановий рік виручку від реалізації продукції згідно зі звітними даними та вказати, який метод планування виручки використовується в цьому разі. 1. Очікувана вартість залишків нереалізованої готової продукції на складі підприємства на початок планового року – 12 тис. грн. 2. Очікувана вартість відвантажених товарів, термін оплати яких не настав на початок планового року – 8

тис. грн. 3. Виручка від реалізації продукції у звітному році становила 800 тис. грн. У плановому році передбачається збільшити розмір виручки від реалізації продукції на 30%. 4. Очікувана вартість залишків нереалізованої продукції на кінець планового року – 13 тис. грн.

Задача 2. Розрахувати суму виручки від реалізації продукції та відпускну ціну підакцизного товару за нижчеподаними даними: 1. На виготовлення 50 тис. шт. товару підприємство витрачає: а) 300000 тис. грн. – витрати на оплату праці робітників, зайнятих у виробництві продукції; б) ? тис. грн. – відрахування на соціальні заходи; в) 20 тис. грн. – амортизаційні відрахування; г) 7500 тис. грн. – вартість сировини і основних матеріалів. 2. Рентабельність товару становить 20% від виробничої собівартості. 3. Сума акцизного збору – 20,0 грн. за шт. Підприємство є платником акцизного збору і ПДВ.

Задача 3. Підприємство у наступному році планує отримати такі показники: 1. Обсяг випуску велосипедів – 10 тис. шт.; оптова ціна велосипеда – 15000 грн., виробнича собівартість – 9800 грн. 2. Обсяг випуску моторолерів – 18 тис. шт.; оптова ціна моторолера – 100000 грн., виробнича собівартість – 82000 грн. 3. Обсяг випуску мотоциклів – 15 тис. шт.; оптова ціна мотоцикла – 154000 грн., виробнича собівартість – 132000 грн.; 4. Адміністративні витрати підприємства – 2100 тис. грн. 5. Витрати на рекламу продукції – 820 тис. грн. Використовуючи метод прямого розрахунку, визначити у плановому році: 1) загальну суму валового прибутку підприємства; 2) загальну суму прибутку від операційної діяльності підприємства; 1) рентабельність окремих видів продукції підприємства; 2) загальну рентабельність продукції підприємства; 3) загальну рентабельність продажу продукції

Задача 4. У звітному році собівартість реалізованої продукції підприємства становила 3500 тис. грн., а сума виручки – 5480 тис. грн. У плановому році підприємство планує зменшити витрати на 5%, а обсяг виручки збільшити на 3%. На підставі показника витрат на 1 грн. продукції визначити суму валового прибутку підприємства і рентабельність продажу продукції в плановому році. Підприємство є платником ПДВ.

Задача 5. Визначити прибуток від звичайної діяльності до оподаткування за такими даними: 1. Прибуток від операційної діяльності – 1600,0 тис. грн. 2. Отримані проценти за депозитним

вкладом: основна сума депозиту – 95 тис. грн.; місячний процент – 2,5%; термін депозитної угоди – 3 місяці. 3. Дохід від реалізації основних засобів: а) первісна вартість основних засобів – 140,0 тис. грн.; б) знос на момент реалізації основних засобів – 60%. 4. Витрати від інвестицій у спільні підприємства – 30,0 тис. грн. 5. Сума отриманих дивідендів від володіння простими акціями ПАТ? а) загальна кількість випущених ПАТ простих акцій – 60000 шт.; б) підприємство володіє акціями ПАТ у кількості 20000 шт.; в) дивіденди, оголошених ПАТ за минулий період, – 285,0 тис. грн. 6. Підприємство зареєстроване як платник ПДВ.

3.13. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 12. Інтегральна оцінка стану підприємства ПЛАН

1. Поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного показника і критерію оцінки діяльності підприємства. Види ефекту.

2. Ефективність діяльності підприємства: сутність та основні характеристики.

3. Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Поняття та систематизація показників ефективності діяльності підприємства.

4. Оцінка ефективності діяльності підприємства.

5. Оцінка ефективності інвестиційних та інноваційних проєктів підприємства.

6. Методи інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємства.

Мета заняття – навчитися здійснювати інтегральну оцінку стану підприємства.

Питання для обговорення

1. Особливості оцінки ефективності основних видів діяльності підприємства: операційної, інвестиційної та фінансової.

2. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

3. У чому відмінність понять "економічний ефект" та "економічна ефективність"?

Тести

1. Ефективність – це:

- а) співвідношення результатів і сукупних витрат;
- б) співвідношення ефекту і витрат на його досягнення;
- в) досягнення високих результатів з найменшими витратами;
- г) всі відповіді правильні.

2. Абсолютний ефект характеризує:

- а) наслідки порівняння можливих варіантів господарювання і вибору кращого з них;
- б) загальну або питому його величину, яку має підприємство від своєї діяльності за певний проміжок часу;
- в) позитивний наслідок не лише самого по собі конкретного результату, але й прискорення темпів його застосування;
- г) спільний ефект у сферах виробництва і споживання відповідних виробів.

3. Абсолютна ефективність розраховується на підставі:

- а) тільки зростання прибутку;
- б) тільки економії від зниження собівартості;
- в) загальної суми прибутку та її зростання або економії від зниження собівартості;
- г) тільки загальної суми прибутку.

4. Критерій ефективності "продуктивність" розраховується на підставі:

- а) продуктивності праці;
- б) продуктивності підприємства;
- в) рентабельності капіталу;
- г) ефективності використання матеріальних ресурсів.

5. Критерій результативності "економічність" відображає:

- а) ступінь використання підприємством сукупності ресурсів;
- б) ступінь досягнення цілей;
- в) ефективність використання основних фондів;
- г) ефективність використання оборотних коштів.

6. Характеризує досягнення цілі діяльності підприємства за рахунок кращого використання трудового потенціалу:

- 1. Економічна ефективність управління персоналом.
- 2. Соціальна ефективність управління персоналом.
- 3. Організаційна ефективність управління персоналом.
- 4. Загальна ефективність управління персоналом.

7. Показниками для оцінки економічної ефективності управління персоналом підприємства є:

1. Співвідношення витрат, необхідних для забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами, і результатів, отриманих від їхньої діяльності.

2. Відношення бюджету підрозділу підприємства до чисельності персоналу цього підрозділу.

3. Вартісна оцінка розходжень у результативності праці (визначається різницею оцінок результатів праці кращих і середніх працівників, що виконують однакову роботу).

4. Ваш варіант відповіді.

8. *Визначте фактори, які впливають на ефективність управління.*

1. підвищення продуктивності праці;

2. зниження трудовитрат на обробку інформації;

3. оптимізація чисельності управлінського персоналу;

4. зниження собівартості виготовлення продукції.

9. *Соціальна ефективність управління підприємством поділяється на три основних критерії. Визначте які саме:*

1. загальний, спеціальний, конкретний;

2. поточний, фінансовий, загальний;

3. фінансовий, господарський, соціальний.

10. *Витрати часу на вирішення різноманітних управлінських питань і здійснення управлінських операцій відносяться до критеріїв оцінки:*

1. фінансової ефективності;

2. соціальної;

3. господарської.

11. *Визначте критерії оцінки ефективності управлінських рішень.*

1. визначення показників ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства (рентабельність, продуктивність праці, собівартість, фондовіддача);

2. формування кадрової політики підприємства;

3. орієнтація на стратегічне планування.

12. *Рівень продуктивності праці відноситься до критеріїв оцінки:*

1. фінансової ефективності;

2. соціальної;
3. господарської.

3.14. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 13. Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки

ПЛАН

1. Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета і завдання його дослідження.
2. Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану підприємства
3. Сутність понять ліквідності та платоспроможності підприємства. Показники оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства.
4. Сутність поняття фінансової стійкості підприємства. Показники оцінки фінансової стійкості підприємства.
5. Сутність рентабельності діяльності підприємства. Показники оцінки рентабельності діяльності підприємства
6. Показники оцінки ділової активності підприємства.
7. Комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства.
8. Інтегральна оцінка фінансово-майнового стану підприємства.

Мета заняття – навчитися оцінювати фінансово-майновий стан підприємства.

Питання для обговорення

1. Основні елементи, що визначають фінансово-майновий стан підприємства.
2. Горизонтальний (трендовий) аналіз.
3. Вертикальний (структурний) аналіз.
4. Порівняльний (просторовий) аналіз.
5. Аналіз фінансових коефіцієнтів (К-аналіз).
6. Факторний аналіз.
7. Експрес-метод діагностики фінансово-майнового стану.
8. Класифікація фінансової стійкості підприємства.
9. Який вид рентабельності є найважливішим для власників підприємства?

Тести

1. *Рентабельність підприємства характеризується:*

- а) відношенням прибутку до середньої вартості основних фондів та оборотних засобів;
- б) відношенням прибутку до ціни підприємства;
- в) отриманим прибутком;
- г) балансовим прибутком на 1 грн. обсягу реалізації;

2. *Конкурентоспроможність – це:*

- а) здатність виробляти продукцію, що задовольняє вимогам ринку при відносно низьких витратах виробництва;
- б) здатність впливати на ринкову ситуацію у власних цілях;
- в) здатність виробляти нову продукцію з найменшими витратами;
- г) усі відповіді вірні.

4. *Рентабельність – це:*

- а) відносний показник ефективності діяльності підприємства;
- б) різниця між виручкою та прямими витратами;
- в) частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства;
- г) відношення валових витрат на виробництво до обсягу товарної продукції.

5. *Рентабельність - це показник, який характеризує:*

- а) відносну дохідність або прибутковість;
- б) розмір прибутку;
- в) ефективність використання засобів виробництва;
- г) ефективність зниження виробничих витрат.

6. *Рентабельність виробництва розраховується на підставі:*

- а) вартості основних фондів на початок року;
- б) середньорічної вартості основних фондів;
- в) вартості основних фондів на кінець року;
- г) середньорічної вартості активної частки основних фондів.

7. *Рентабельність продукції розраховується на підставі:*

- а) балансового прибутку;
- б) оподаткованого прибутку;
- в) прибутку від реалізації;
- г) чистого прибутку.

8. При обчислюванні рентабельності виробництва враховуються:

- а) тільки нормовані оборотні кошти;
- б) нормовані та ненормовані оборотні кошти;
- в) тільки виробничі запаси;
- г) тільки оборотні фонди.

9. Дивідендна віддача акції - це показник, який характеризує:

- а) ступень дохідності акцій різних корпорацій;
- б) яка частка чистого доходу корпорації сплачується у вигляді дивідендів;
- в) прибутковість корпорації як емітента цінних паперів;
- г) ефективність діяльності корпорацій.

10. Рентабельність корпорацій, як емітентів цінних паперів, розраховується на підставі:

- а) середньорічної вартості основних фондів та вартості нормованих оборотних коштів;
- б) капіталізованої вартості акцій;
- в) собівартості реалізованої продукції;
- г) вартості основного капіталу.

11. Капіталізована вартість акцій розраховується на підставі:

- а) ринкової вартості акцій;
- б) номінальної вартості акцій;
- в) вартості привілейованих акцій;
- г) номінальної або ринкової вартості акцій.

12. Графічно обсяг ліквідності знаходиться:

- а) праворуч обсягу беззбитковості
- б) ліворуч обсягу беззбитковості
- в) не залежить від положення обсягу беззбитковості
- г) праворуч фактичного обсягу виробництва

13. Визначити рентабельність виробу «А», якщо витрати на його виробництво та реалізацію складають 80 грн., відпускна ціна 123 грн., ставка ПДВ - 20%:

- а) 23%;
- б) 20%;
- в) 49,5%.

3.15. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 14. Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства. Трансформація (реструктуризація) підприємств у процесі розвитку

ПЛАН

1. Поняття «розвиток»; його роль, місце і значення в господарській діяльності.
2. Еволюційна та революційна концепції розвитку підприємств
3. Концепції розвитку підприємств.
4. Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві.
5. Сутнісна характеристика та організаційні форми трансформації підприємств (організацій) та об'єднань.
6. Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) трансформації підприємств.
7. Методичні підходи до визначення ефективності трансформації господарюючих суб'єктів.

Мета заняття – навчитися використовувати сучасні теорії та моделі розвитку підприємства в сучасних умовах.

Питання для обговорення

1. Видова класифікація процесів розвитку.
2. Основні форми розвитку підприємства.
3. Сучасні моделі розвитку підприємств.
4. Особливості управління підприємством за кожною моделлю розвитку.
5. Вітчизняний і зарубіжний досвід трансформації та реструктуризації підприємств.

Тести

1. *Реструктуризація підприємства – це*
 - а) процес реалізації організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових і технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства;
 - б) процес організаційної перебудови підприємства з метою скорочення чисельності управлінського персоналу і зниження накладних витрат;
 - в) комплекс заходів щодо проектування, підготовки до впровадження і серійного випуску нових видів конкурентоспроможної продукції;
 - г) система структурних змін на підприємстві з метою збільшення частки на ринку

2. *Спосіб економічного зростання шляхом кількісної зміни виробничих чинників на основі існуючого науково-технічного рівня називають:*

- а) екстенсивним;
- б) інтенсивним;
- в) інноваційним;
- г) інкрементальним.

3. *Успіх діяльності підприємства, фірми, компанії значною мірою залежить від:*

- а) накопиченого фінансового ресурсу;
- б) моделі поведінки в ситуації, яка склалася;
- в) правильно сформованого співвідношення виконавців та управлінців;
- г) уміння дуже швидко і правильно виділити значимі фактори, що впливають на вибір.

4. *Високу конкурентоспроможність підприємства, конкурентну перевагу в галузі забезпечують:*

- а) стратегія високої якості;
- б) стратегія низьких витрат;
- в) стратегія зростання;
- г) правильні відповіді 1 і 2?

5. *Концепції розвитку підприємства базуються на:*

- а) вартості підприємства;
- б) сумі інвестованих коштів у розвиток підприємства;
- в) фокусуванні на напрямі руху підприємства у своєму розвитку;
- г) державній політиці стосовно розвитку підприємства;
- д) класичних і сучасних підходах до розвитку підприємства.

6. *Сучасними моделями розвитку підприємств є наступні моделі:*

- а) приватна;
- б) державна;
- в) корпорація;
- г) неформалізована модель розвитку підприємства;
- д) модель горизонтів МакКінсі.

Практичне завдання

Охарактеризуйте моделі розвитку підприємств за МакКінсі:

Назва моделі	Сутність соціально-економічних процесів на підприємстві	Характеристика горизонтів
Оборонна модель		
Модель «Втрата права на розвиток»		
Модель «Бізнес видихається»		
Модель «Захоплення винахідництвом майбутнього»		
Модель «Генерування ідей за відсутності нового напрямку діяльності»		
Модель «Неспроможність реалізувати потенціал»		

3.16. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 15. Економічна безпека підприємства та його антикризова діяльність

ПЛАН

1. Сутність і фази розгортання кризи. Фактори, що обумовлюють виникнення кризи.
2. Банкрутство підприємства як результат розвитку кризових явищ в його діяльності. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства. Види банкрутства підприємства.
3. Методичні підходи до визначення ймовірності кризи на підприємстві.
4. Інститут банкрутства: сутність, цілі та завдання. Процедура розгляду та прийняття рішення у справі про банкрутство підприємства.
5. Загальна характеристика процесу ліквідації збанкрутілого суб'єкта господарювання.

6. Цілі та форми санації. Відмітні особливості досудової та судової санації (фінансового оздоровлення). Зміст плану санації. Класифікація санаційних заходів.

7. Генезис формування та сучасне розуміння економічної безпеки підприємств, її місце і роль в системі управління підприємством.

8. Система показників економічної безпеки підприємства. Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

9. Методи моніторингу економічної безпеки підприємства. Механізми забезпечення економічної безпеки підприємства.

Мета заняття – навчитися оцінювати рівень економічної безпеки підприємства та ймовірності кризи на підприємстві.

Питання для обговорення

1. Які основні цілі інституту банкрутства? Його характерні ознаки.

2. Стадії провадження у справі про банкрутство.

3. Яка є схема порушення справи про банкрутство?

4. Судові процедури, що застосовуються до боржника в процесі провадження у справі про банкрутство.

5. Поняття санації.

6. Що таке мирова угода та ліквідаційна процедура?

7. Етапи процесу діагностики кризи розвитку підприємства.

8. Методики оцінки фінансового стану та загрози банкрутства на підприємстві.

9. Охарактеризуйте процес управління в кризовій ситуації.

10. Структура програми антикризових заходів.

11. Характеристика основних підсистем антикризового управління.

12. Суть фінансового контролінгу.

13. Характеристика підсистеми маркетингу та антикризової інвестиційної політики.

14. Характеристика підсистеми управління персоналом та підсистеми організаційно-виробничого менеджменту.

15. Підсистема санації та ліквідації підприємства.

Тести

1. *Санація підприємства – це:*

а) комплекс заходів щодо запобігання банкрутству підприємства, фінансового оздоровлення, відновлення чи досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності;

б) система заходів щодо оголошення підприємства-боржника банкрутом і його ліквідації;

в) продаж частини майна підприємства з метою погашення боргів;

г) комплекс заходів техніко-економічного характеру, які спрямовані на задоволення всіх вимог кредиторів, підвищення конкурентоспроможності та освоєння нових ринків.

2. Підприємство вважається неплатоспроможним, якщо:

а) розпочато процедуру банкрутства підприємства;

б) коефіцієнт покриття більший 1;

в) коефіцієнт абсолютної ліквідності дорівнює 0,1;

г) наявних активів у ліквідній формі недостатньо для задоволення у встановлений термін вимог кредиторів та виконання зобов'язань перед бюджетом.

3. Санацію із залученням зовнішніх фінансових ресурсів називають:

а) альтернативною;

б) самофінансуванням;

в) двоступеневою;

г) автономною;

д) гетерономною.

4. Фінансова участь кредиторів у санації боржника може набути таких форм:

а) реструктуризації заборгованості;

б) пролонгації та списання заборгованості;

в) викупу акції у власників;

г) викупу частини необоротних активів у боржника;

д) надання санаційних кредитів.

5. Фінансова реструктуризація полягає в:

а) одержанні додаткових кредитів;

б) реструктуризації заборгованості перед кредиторами;

в) ліквідації підприємства;

г) замороженні інвестицій;

д) збільшенні статутного капіталу.

6. Справа про банкрутство підприємства може бути порушена, якщо:

- а) надійшла письмова заява будь-кого з кредиторів боржника;
- б) надійшла письмова заява потенційного санатора;
- в) надійшла письмова заява боржника щодо його фінансової неплатоспроможності або загрози такої неспроможності;
- г) боржник не повернув банківський кредит;
- д) боржник не визнає претензій кредиторів.

7. У разі банкрутства підприємства першочергово відшкодовуються:

- а) вимоги щодо платежів до бюджету;
- б) вимоги кредиторів, забезпечені заставою;
- в) витрати, пов'язані з провадженням справи про банкрутство;
- г) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;
- д) зобов'язання перед власниками корпоративних прав.

8. Стратегічна криза виникає на підприємстві:

- а) коли зруйновано його виробничий потенціал і відсутні довготермінові фактори успіху;
- б) перманентні збитки поглинають власний капітал, що призводить до незадовільної структури балансу;
- в) підприємство неплатоспроможне або є реальна загроза втрати платоспроможності;
- г) при нестабільності податкового законодавства.

9. План санації має такі розділи:

- а) план зменшення чисельності працюючих;
- б) план маркетингу та оцінка ринків збуту;
- в) план залучення зовнішніх джерел фінансування;
- г) план постачання сировини та матеріалів.

10. Досудова санація підприємства – це:

- а) система заходів з відновлення платоспроможності державного підприємства;
- б) система заходів з відновлення платоспроможності підприємств-боржника, що фінансують його кредитори;
- в) система заходів, спрямованих на оздоровлення підприємства за рішенням господарського суду;
- г) система заходів з відновлення платоспроможності боржника з метою запобігання його ліквідації до початку порушення справи про банкрутство.

11. Фінансова санація підприємства передбачає такі заходи:

- а) технічне переобладнання виробництва;
- б) зміну власника статутного капіталу;
- в) реструктуризацію кредиторської заборгованості;
- г) зміну організаційно-правової форми юридичної особи.

12. Загальними умовами санаційної спроможності підприємства вважають:

- а) наявність ефективної санаційної концепції та потенціалу для майбутньої успішної діяльності;
- б) зміну організаційно-правової форми бізнесу;
- в) зміну власника підприємства;
- г) підписання мирової угоди.

13. Санаційний прибуток – це:

- а) прибуток, отриманий підприємством після успішного завершення санації;
- б) різниця між доходами після фінансового оздоровлення та витратами до здійснення оздоровлення;
- в) прибуток, який утворюється в результаті збільшення статутного капіталу;
- г) прибуток, який виникає в результаті викупу підприємством власних корпоративних прав за курсом, нижчим від їхньої номінальної вартості.

14. Підставою для прийняття рішення судом щодо проведення санації підприємства-боржника є:

- а) наявність обґрунтованої санаційної концепції боржника;
- б) клопотання власників підприємства;
- в) укладення мирової угоди;
- г) клопотання Фонду державного майна.

15. При визначенні ефективності запланованих санаційних заходів враховують такі показники:

- а) прогнозоване збільшення обсягу реалізації продукції;
- б) прогнозований обсяг додаткового прибутку;
- в) збільшення ліквідаційної маси;
- г) суму повернених кредитів.

16. Справа про банкрутство підприємств порушується, якщо:

- а) у суд надійшла письмова заява потенційного санатора;
- б) боржник не визнає претензій кредиторів;
- в) боржник не повернув вчасно банківський кредит;

г) надійшла в господарській суд заява кредитора або групи кредиторів щодо визнання боржника банкрутом.

Практичне завдання 1

Охарактеризуйте основні види реструктуризації підприємства.

Вид реструктуризації	Характеристика
Обмежена	
Комплексна	
Пасивна	
Активна	
Примусова	
Добровільна	
Виробнича	
Фінансово-інвестиційна	
Кадрова	
Функціональна	
Маркетингу	
Управління	
Науково-дослідна	

Практичне завдання 2

На основі вивчення законодавства України з питань банкрутства, схематично зобразити процедуру банкрутства підприємства та дати коротку характеристику кожному етапу проведення процедури банкрутства підприємства.

4. Методи контролю

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання: усне опитування на практичних заняттях, захист домашнього завдання, аудиторне розв'язання завдань, тестування.

До основних завдань контролю знань належать:

- оцінювання рівня засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни;
- інформування здобувачів вищої освіти про якість їх роботи над вивченням дисципліни;
- мотивація здобувачів вищої освіти до систематичної активної роботи протягом семестру;
- аналіз успішності та вплив викладача на процес самостійної роботи здобувачів вищої освіти і ефективність навчального процесу в цілому.

Контроль дозволяє вимірювати й оцінювати здобуті здобувачами вищої освіти у процесі навчання знання, уміння та навички, тому він відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки фахівців.

Під час вивчення дисципліни «Економіка та фінанси підприємства» застосовується поточний модульний контроль знань здобувачів вищої освіти. Підсумкове (завершальне) оцінювання знань здобувачів вищої освіти з дисципліни здійснюється, згідно з встановленим у НУЗП порядком, за 100-бальною шкалою з урахуванням результатів поточного модульного контролю. В процесі поточного контролю здійснюється перевірка запам'ятовування та розуміння програмного матеріалу набуття вміння і навичок конкретних розрахунків та обґрунтувань, опрацювання, публічного та письмового викладу (презентації) певних питань дисципліни.

Поточний контроль здійснюється в двох формах:

- контроль систематичності та активності роботи здобувачів вищої освіти протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- модульний проміжний контроль.

У разі невиконання завдань поточного контролю з об'єктивних причин, здобувач вищої освіти має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом декана. Порядок такого контролю визначає викладач.

Об'єктом поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

- відвідування лекційних та семінарських занять;
- систематичність та активність роботи на семінарських і практичних заняттях;
- виконання обов'язкового завдання для самостійного опрацювання;
- виконання одного з вибіркового завдань для самостійного опрацювання;
- участь в конференціях та олімпіадах.

Контроль систематичності та активності роботи здобувача вищої освіти протягом семестру базується на оцінюванні активності та рівня знань здобувачів вищої освіти при обговоренні питань семінарських занять.

Критерії оцінювання: активність здобувачів вищої освіти в обговоренні питань семінарів вимірюється середнім значенням одержаних впродовж семестру оцінок.

Рейтинговий (модульний) контроль здійснюється у формі контрольних робіт за окремими частинами дисципліни (модулями).

Підсумкове оцінювання знань. Загальна підсумкова оцінка знань з дисципліни складається з суми балів за результати поточного та модульного контролю. До заліково-екзаменаційної відомості заносяться сумарні результати в балах за 100-бальною шкалою, 4-х бальною національною шкалою та за шкалою ECTS.

Кожен змістовний модуль оцінюється за 100-бальною шкалою. Підсумковий контроль визначається як середня модулів.

Іспит (залік) проводиться за наявності незадовільної оцінки підсумкового модуля або за вибором здобувача вищої освіти.

7. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до проведення семінарських та практичних занять з курсу «Економіка та фінанси підприємства» для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальність 073 “Менеджмент” спеціалізація “Менеджмент організацій і адміністрування” / Укл. І.А. Нечаєва. – Запоріжжя: НУЗП, 2020, 98 с.

2. Методичні вказівки до виконання самостійної та індивідуальної роботи з курсу «Економіка та фінанси підприємства» для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 07 “Управління та адміністрування”

”спеціальність 073 “Менеджмент” спеціалізація “Менеджмент організацій і адміністрування” / Укл. І.А. Нечаєва. – Запоріжжя: НУЗП, 2020, 41 с.

3. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка та фінанси підприємства» для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальність 073 “Менеджмент” спеціалізація “Менеджмент організацій і адміністрування” / Укл. І.А. Нечаєва. – Запоріжжя: НУЗП, 2020, 30 с.

4. Методичні вказівки ДЛЯ виконання контрольної роботи з дисципліни «Економіка та фінанси підприємства» для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальність 073 “Менеджмент” спеціалізація “Менеджмент організацій і адміністрування” / Укл. І.А. Нечаєва. – Запоріжжя: НУЗП, 2020, 40 с.

8. Рекомендована література

Основна

1. Криківський Є.В., Люльчак З.С. Економіка і фінанси підприємств: Навч.посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 696 с.

2. Величко В. В. Конспект лекцій з курсу «Економіка і фінанси підприємства» (для здобувач вищої освіти денної та заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.030601 – Менеджмент). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 152 с.

3. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Економіка і фінанси підприємства : підручник. Львів : «Магнолія 2006», 2014. 406 с.

4. Гетьман О.О. Шаповал В.М. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 488 с.

5. Економіка підприємства: навчальний посібник / За ред.. А.В. Шегди. Київ : Знання, 2005. 431 с

6. Економіка підприємства: Підруч. / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : Вид-во КНЕУ, 2000. 528 с.

7. Манів З. О., Луцький І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ : Знання, 2004. 580 с.

Додаткова

8. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. – Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник / О. М. Бандурка, Є. В. Ковальов, М. А. Садиков, О. С. Маковоз; за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: ХНУВС, 2017. 192 с.
10. Дмитрієв І. А., Шевченко І. Ю. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи здобувач вищої освіти вищих навчальних закладів. Харків : ХНАДУ, 2018. 292 с.
11. Економіка підприємства: навч. посіб. / [І. М. Посохов, В. Г. Дюжев, С. В. Сусліков, К. О. Тимофєєва] ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. «Харків. Політехн. ін-т». Харків: НТУ «ХПІ», 2016. 380 с.
12. Лойко В.В., Макаровська Т.П. Економіка підприємства: навч. посібн. Київ: КНУТД, 2015. 267 с.
13. Економіка виробничого підприємництва: Навч. посіб. / За ред. Й. М. Петровича. Київ: Знання, КОО, 2001. 406 с.
14. ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40) http://lib.znau.edu.ua/jirbis2/images/phocagallery/2017/Pryklady_DSTU_8302_2015.pdf
15. Нечаєва І. А., Горлов Є. В. Удосконалення методики аналізу системи управління відтворюванням оборотного капіталу підприємства. Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. 2014. Вип. 6. С. 61-66.
16. Борисенко Е. Е., Нечаева И. А. Оценка эффективности управления ресурсами предприятия на основе построения динамического норматива. *Менеджмент в России и за рубежом*. Москва: ЗАО «Финпресс». 2014. №2. С.100-108.
17. Nechaeva I. A., Shostak M. D. Analysis of macro-economic influence on development of a small enterprise in Ukraine. *Економічний вісник Запорізького національного технічного університету*. 2017. № 2. С. 74 – 78.
18. Нечаєва, І. А. Управління продуктивністю праці з метою підвищення ефективності підприємства. *XIV Міжнародна конференція*

«Стратегія якості у промисловості і освіті» (4-7 червня 2018 р., Варна, Болгарія): матеріали. у 2-х томах. Упорядники Хохлова Т.С., Ступак Ю.О. Дніпро-Варна, 2018. 396 с. С. 371-376.

19. Нечаєва І. Особливості прийняття управлінських рішень, їх оцінка та оцінювання в умовах кризи. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2019. Том 29. №1. С. 156-163.

20. Нечаєва І. А. Оцінка прозорості та відкритості комунального підприємства (установи, організації) як запорука ефективного використання місцевих фінансів і територіального розвитку. *Проблеми економіки*. 2020. №2. С. 265–273. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-265-273>.

21. Нечаєва І. А., Рощина Д. С. Використання організаційно-фінансового механізму державно-приватного партнерства: досвід Великобританії. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8407> (дата звернення: 27.12.2020). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.82

22. Нечаєва І.А., Змикало О.С. Стан та проблеми підприємств автомобілебудівної галузі України: виклики кризи- 2020 (на прикладі ПрАТ «ЗАЗ»). *Електронна збірка наукових праць «ЕКОНОМІКА»*. Х. :НТУ «ХПІ». 2020. № 1(4). С. 33-38. URL: <http://economics.hpi.kh.ua/index.php/journal/article/view/73>.

Інформаційні ресурси

1. Ukrstat.org - публикация документов Государственной Службы Статистики Украины. URL: <https://ukrstat.org/>.

2. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Головне управління статистики у Запорізькій області. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>.

4. Господарський кодекс України. Закон України № 436-IV від 16.01.2003. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

5. Податковий кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

6. Бюджетний кодекс України. Закон України № 2456-VI. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/12156.html>.